

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

วิทยานิพนธ์

ของ

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตามา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

วิทยานิพนธ์

ของ

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

EFFECTIVENESS OF SANGHA ADMINISTRATION
IN NAKHON PHANOM PROVINCE

BY

PHRASAMU PIYAPONG WONGTAPA

A Thesis Submitted to Partial Fulfillment of the Requirements for
The Master of Education Degree of Educational Administration
At Sakon Nakhon Rajabhat University

March 2020

All Rights Reserved by Sakon Nakhon Rajabhat University

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการสอบ	.....	กรรมการสอบและ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒนา สุวรรณไตรย์)		(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์)	ประธานที่ปรึกษา
.....	กรรมการสอบ	.....	วิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพ็ชรธัญญกรณ์) แต่งตั้งเพิ่มเติม		(ดร.ประภัสร์ สุภาสอน)	กรรมการสอบและ
.....	กรรมการสอบ	.....	กรรมการที่ปรึกษา
(ดร.เขาวลัษณ์ สุตตะโคตร)		ผู้ทรงคุณวุฒิ	วิทยานิพนธ์

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพ็ชรธัญญกรณ์)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เมื่อวันที่ 30 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ประภัสร์ สุภาสอน กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาแนะนำ เสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ เรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ พระครูสิริเจตยานุกิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รองศาสตราจารย์ ดร. ไซยา ภาวะบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่ พระครูศรีปริยัติการ พระครูสุวิมลธรรมสถิต พระครูวิชิตวรเขต พระครูกิตติพัฒนสุนทร พระครูสุวรรณทัศนาศร และพระครูปลัดธีรธรรม อุบลโม ที่กรุณา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตลอดจนเป็นผู้เชี่ยวชาญในการนำเสนอแนวทางการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในจังหวัดนครพนมทุกรูป ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนครทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ในหลักการและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

ที่สำคัญยิ่ง ขอขอบคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ญาติโยม รวมทั้งนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 19 ที่ได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้วิจัยในทุก ๆ ด้าน ทั้งคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดาของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนจนผู้วิจัยสามารถดำรงตนและบรรลุผลสำเร็จในปัจจุบัน

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา

ชื่อเรื่อง	ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
ชื่อผู้วิจัย	พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์ ดร.ประภัสสร สุภาสอน
ปริญญา	ค.ม. (การบริหารการศึกษา)
สถาบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ปีที่พิมพ์	2563

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง นิกายที่สังกัด พรรษา วุฒิการศึกษา นักรธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม 3) หาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ประจำปี 2562 จำนวน 285 รูป ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ จำนวน 111 รูป พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 174 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.234 – 0.793 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.942 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานโดยการใช้การวิเคราะห์ t-test, One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน โดยรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า

พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ

3. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามนิกรายที่สังกัด โดยรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านศาสนศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมหานิกายมีความคิดเห็นมากกว่าธรรมยุติกนิกาย

4. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ที่มีพรรษาต่างกัน โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิ การศึกษานักธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน

6. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิ การศึกษาเปรียญธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการยกระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

TITLE	Effectiveness of Sangha Administration in Nakhon Phanom Province
AUTHOR	Phrasamu Piyapong Wongtapa
ADVISORS	Asst. Prof. Dr. Sawat Pothivat Dr. Praphat Supasorn
DEGREE	M.Ed. (Educational Administration)
INSTITUTION	Sakon Nakhon Rajabhat University
YEAR	2020

ABSTRACT

The purposes of this research were: to examine the effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province; 2) to compare the effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province, classified by positions, sects–Mahanikai and Dhammayut, periods of monkhood, degrees of secular education–Dhamma scholar and Pali scholar; 3) to establish guidelines for developing effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province. A total of 285 monk participants was obtained through proportional stratified random sampling in 2020, consisting of 111 Administrative Monk–Deans and 174 Administrative Monk–Abbots. The research instrument for data collection was a rating scale questionnaire to evaluate the effectiveness of Sangha administration with reliability values ranging from 0.234–0.793 and the reliability of .942. The statistics for data collection were percentage and standard deviation. The hypothesis testing was done through t–test and One–Way ANOVA.

The findings were follows:

1. The effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province, as perceived by monk participants was at a high level.
2. The effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province, as perceived by monk participants from different positions, in general,

showed no differences. When considering the individual aspect, in terms of public welfare, there was different at a statistical significance of .05 level.

The administrative monk–abbots showed their opinions more than the administrative monk–deans. In terms of religious studies and public welfare, the difference was at a statistical significance of .05 level. The administrative monk–abbots expressed their opinions more than the administrative monk–deans.

3. The effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province, as perceived by monk participants from different sects were not different overall. As for individual aspect, the religious studies were statistically significant different at .05 level. The Maha Nikaya monks expressed their opinions more than the Dhammayutika Nikaya monks.

4. The effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province, as perceived by monk participants, including Ecclesiastical District Officers, Deputy Abbots to Ecclesiastical District Officers, Ecclesiastical Commune–Chief, Abbots, Deputy Abbots to Ecclesiastical Commune–Chief, and Assistant Abbots with different periods in the monkhood, as a whole, was not different. When considering the individual aspect, the public welfare was statistically significant difference at the .05 level.

5. The effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province as perceived by monk participants, classified by Dhamma scholar, as a whole was not different.

6. The effectiveness of Sangha administration in Nakhon Phanom province as perceived by monk participants, classified by Pali Scholar, as a whole was not different. When considering the individual aspect, public welfare was statistically significant difference at .01 level.

7. The researcher has proposed guidelines for improving the effectiveness of Sangha administration involved three aspects: Buddhism dissemination, public welfare and public works.

Keywords : Effectiveness of Sangha Administration, Sangha Administration in Nakhon Phanom

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามของการวิจัย	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
สมมติฐานของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
กรอบแนวคิดของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	14
ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร	14
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	16
การบริหารกิจการคณะสงฆ์	19
ด้านการปกครอง	20
ด้านการศาสนศึกษา	22
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	24
ด้านการเผยแผ่	27
ด้านการสาธารณูปการ	29
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล	34
ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผล	34
แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล	39
ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม	42
โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม	43
รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
งานวิจัยในประเทศ	46
งานวิจัยต่างประเทศ	49
3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
ตอนที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์.....	52
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย	58
ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางยกระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการ คณะสงฆ์	60

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบ แบบสอบถาม	63
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม.....	65
ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม	72
แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม	79
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
ความมุ่งหมายของการวิจัย	87
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล	88
การวิเคราะห์ข้อมูล	89
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผลการวิจัย	91
ข้อเสนอแนะ	96

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	102
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	103
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการวิจัย	106
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	110
ภาคผนวก ง ค่าคุณภาพเครื่องมือ	118
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา	127
ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบการวิจัย	131
ประวัติย่อของผู้วิจัย	137

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนพระสังฆาธิการมหานิกายและธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม	53
2 แสดงกลุ่มตัวอย่าง พระสังฆาธิการมหานิกายและธรรมยุติกนิกายในจังหวัด นครพนม	54
3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม	65
5 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 1 ด้านการปกครอง	66
6 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 2 ด้านศาสนศึกษา	67
7 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 3 ด้านศึกษาสงเคราะห์	68
8 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 4 ด้านการเผยแผ่	69
9 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 5 ด้านสาธารณูปการ	70
10 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 6 ด้านสาธารณสงเคราะห์	71
11 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม	72
12 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามนิกายที่สังกัด	73
13 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามพรรษา	74

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามพรรษา โดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน	75
15 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	76
16 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	77
17 ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมโดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน	78
18 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม เพื่อนำมาหาแนวทางการพัฒนา	80
19 ค่าจำแนกรายข้อ (r) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม	125

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการวิจัย	9
2 โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม	43
3 สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานคณะกรรมการ บริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	132
4 สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไธล คณะกรรมการบริหาร หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	132
5 สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์ คณะกรรมการ บริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	133
6 สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลธรรมสถิต เจ้าคณะอำเภอธาตุพนม	133
7 สัมภาษณ์ พระครูกิตติพัฒน์สุนทร รองเจ้าคณะอำเภอนาแก	134
8 สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติการ รองเจ้าคณะอำเภอมืองนครพนม	134
9 สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตียนุกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร	135
10 สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณทัศนารุณ เจ้าอาวาสวัดโพนทอง	135
11 สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีรธรรม อุปลโม รองเจ้าคณะตำบลนาแก	136

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ผ่านทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจ กฎหมาย และพระธรรมวินัย เพื่อให้กิจการคณะสงฆ์มีความเป็นเอกภาพ พระมหากษัตริย์ ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชขึ้นองค์หนึ่ง เพื่อดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ มหาเถรสมาคม ซึ่งมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ คือ 1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไป โดยความเรียบร้อยดีงาม ปกครองและกำหนดการบรรพชาอุปสมบท ควบคุมและส่งเสริม การศาสนศึกษา การศึกษาสงฆ์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการ สาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่ อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น 2) คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้ การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นตามที่ กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้ ภาค ให้มีเจ้าคณะภาคเป็นผู้มีอำนาจปกครองจังหวัด จังหวัด ให้มีเจ้าคณะจังหวัด ปกครองอำเภอ อำเภอ ให้มีเจ้าคณะอำเภอปกครองตำบล ตำบล ให้มีเจ้าคณะตำบลปกครอง วัดในเขตตำบลนั้น ๆ อีกทั้ง มหาเถรสมาคมมีความเห็นว่า สมควรจะให้มีรองเจ้าคณะ ภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะ นั้น ๆ ก็ได้ 3) นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังกล่าวถึงหน้าที่ของมหาเถรสมาคมใน การตรากฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิคหกรรม (การลงโทษ) เป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว เช่น รูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และ ได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น รูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลายต้องสึก ภายในสามวันนับแต่วันที่ได้คดีถึงที่สุด

วัดถือว่าเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีในทางพระพุทธศาสนา เป็นนิติบุคคล มีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในการจัดกิจการทั่วไป วัดสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภท คือ 1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 2) สำนักสงฆ์ เจ้าอาวาสเป็นตัวแทนของวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปด้วยดี และสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษา อบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ให้การอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนดูแลการ ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินการคณะสงฆ์รวมกิจของพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานที่สำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และยังเป็นรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์ และวิธีการต่าง ๆ ตามบทบัญญัติเกี่ยวกับวัด มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุดได้มีบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไว้ว่า วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไว้ว่า วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พรบ. คณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ คุ้มครองวัดทุกวัดในทั่วราชอาณาจักรไทยย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมาย ดังเช่น บุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในบางประการจะทำเองมิได้วัดจึงต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือการแสดงเจตนา ที่ต้องการกระทำตามความเหมาะสมดังเช่น บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 31 วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครอง วัดตามมาตรา 36 มีอำนาจตามมาตรา 37 และมาตรา 38 และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 55 และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานโดยตำแหน่ง

วัดจึงมีความสำคัญทางสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทย มีประชาชนจำนวนมากนับถือพระพุทธศาสนาและที่สำคัญประชาชนส่วนใหญ่ระดับชั้น ผู้ปกครองนับถือพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ และส่งผลให้เกิดเป็น รากฐานทางวัฒนธรรมในทุกด้านของสังคมไทย วัดจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อ ประชาชนและวัดยังเป็นองค์การหลักทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ วัดเป็นที่พำนักอาศัย ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อเป็นศาสนทายาทในการสืบสานอายุ พระพุทธศาสนาของต่อไปและเมื่อพิจารณาในทางสังคมจากอดีตที่ผ่านมาแล้วพบว่าวัด ในพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย หรือวิถีชีวิตในชุมชนและสังคมไทย เป็นอย่างมาก วัดเป็นสถานที่พำนักอาศัยเป็นที่ให้คำแนะนำทางจิตใจเป็นที่ให้คำปรึกษา ปัญหาต่าง ๆ พระสงฆ์จะเป็นผู้นำท้องถิ่นในการร่วมมือพัฒนาชุมชน วัดจะเป็นศูนย์รวม ของชุมชนและเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีทาง พระพุทธศาสนา วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนที่ช่วยทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสงบเรียบร้อย และการประพฤติดีที่ดีให้มีศีลธรรมในสังคม ที่สำคัญวัดมีส่วนในการ ควบคุมพฤติกรรมทางสังคมไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพและหลักของการใช้ชีวิตเพื่อใช้ในการ ดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ส่วนนี้จึงเกิดการเคารพนับถือพระพุทธศาสนาไปสู่ทุกชนชั้นของ สังคมอย่างกว้างขวาง (พระราชมุนี, 2530) จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติของคนไทยมาช้านานมีความสัมพันธ์กับคนไทยอย่างแน่นแฟ้นพระพุทธศาสนา จึงนับได้ว่าเป็นศาสนาที่สำคัญสำหรับคนไทยเป็นอย่างมาก เพราะวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย ล้วนมีพฤติกรรมที่ได้รับอิทธิพลหรือมีผลมาจากหลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนา นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี สังคมไทยได้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติติดต่อกันมายาวนานจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาถึง 700 ปี สิ่งที่เป็นได้ในสังคมไทยในปัจจุบันจึงเต็มไปด้วยสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่มี จำนวนมาก เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ พระปรารค์เจดีย์ ศาลาบำเพ็ญกุศล พระพุทธรูป สงฆ์ เป็นต้น

เมื่อวัดมีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จึงมี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่ในปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญเป็น อย่างยิ่ง ซึ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังมีปัญหาโดยเฉพาะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตจังหวัดนครพนมนั้นยังเกิดปัญหาด้านการปกครอง การก่อสร้างและการสื่อสารที่ยัง ไม่ทั่วถึง บางครั้งยังมีการดำเนินงานที่ล่าช้าในการจัดกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่

ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง สถานที่ของวัดยังจัดการไม่เรียบร้อยไม่เป็นสัดส่วน และที่เห็นได้ชัดคือการขาดการมีส่วนร่วมในการทำงานไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานของคณะสงฆ์ กิจกรรมของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติยังขาดตกบกพร่องรวมถึงการบริหารคณะสงฆ์ ผู้นำคณะสงฆ์บางรูปไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร การบริหารตามภารกิจของสงฆ์ยังขาดตกบกพร่องมีการละเลยในการปกครองบางครั้งผู้บริหารไม่ให้การดูแลเอาใจใส่ดูแลที่เป็นสหวิหการิกที่ได้อุปสมบทหรือมาอยู่อาศัยภายในวัดภายใต้การดูแลทำให้เกิดการปกครองไม่ทั่วถึง ซึ่งส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อม

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสมีภารกิจที่เป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบการบริหารจัดการวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้ในวัดทุกรูปได้ร่วมกันรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ต้องก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา (พระพรหมติลก, 2556) อ้างถึงใน พระสมมติ สุขทวีเลิศพงศ์ และ วรเดช จันทรรศ, 2561) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารวัดที่ดีคือการปกครองการบังคับบัญชากำกับดูแลการให้คำแนะนำให้การสั่งสอนภิกษุและ และชี้แนะหลักธรรมแก่ฆราวาส ผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมด้วยการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ภายในวัดให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด ในที่นี้เจ้าอาวาสจึงมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารจัดการภารกิจที่มีวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้ภายในวัดทุกรูป ได้ศึกษาหน้าที่ของตนและปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพที่สำคัญที่สุดคือ ยังมีเจ้าอาวาสจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพขาดศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้เพียงพอในการให้การแนะนำสั่งสอนประชาชนมากไปกว่านั้นเจ้าอาวาสจำนวนมากยังปล่อยปละละเลยในการดูแลและการปกครองให้ประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ไม่มีการสนับสนุนด้านการศึกษาไม่ให้นำคำแนะนำไม่อบรมสั่งสอนด้านพระธรรมวินัย จึงขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ส่งผลให้ขาดประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมของการเป็นสมณะสาธุชนที่ดี ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่สำคัญในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2560, หน้า 1 – 6)

จากสภาพปัจจุบันพบว่า กิจการคณะสงฆ์หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างการปกครอง ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการปกครอง ปัญหาหลักเกณฑ์การแต่งตั้ง

ของพระสงฆ์ที่จะได้รับสมณศักดิ์ สาเหตุปัญหาการปกครองไทยในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างการปกครองเพราะคณะสงฆ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐผ่านพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) อาจทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปกครองมาจากการปกครองสงฆ์ที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลต่อการปกครองสงฆ์จำนวนมากซึ่งด้อยในประสิทธิภาพการทำงานเพราะสภาพและด้อยความรู้ความสามารถในการปกครองสงฆ์สืบเนื่องจากระบบกลไกคณะสงฆ์ไม่มีการพัฒนา (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560, หน้า 27)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ในเรื่องประสิทธิผลของการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม เพื่อนำผลการศึกษาวិจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม อีกทั้งเพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนมให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนมอยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง นิกายที่สังกัด พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม มีอะไรบ้าง อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
  2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง นิกายที่สังกัด พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ในจังหวัดนครพนม

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสภาพการดำรงตำแหน่ง หน้าที่สังกัด พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา วุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
2. ผลการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้พระสังฆาธิการในจังหวัดนครพนม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รวม 6 ด้าน คือ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หน้า 22 – 23 (ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)

1.1.1 ด้านการปกครอง

1.1.2 ด้านศาสนศึกษา

1.1.3 ด้านศึกษาสงเคราะห์

1.1.4 ด้านการเผยแผ่

1.1.5 ด้านสาธารณูปการ

1.1.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส จำนวน 1,015 รูป จาก 795 วัด ประจำปี พุทธศักราช 2562 จำแนกเป็น

2.1.1 พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ จำนวน 168 รูป

2.1.2 พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 883 รูป

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส โดยใช้ตารางสำเร็จของ krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 43) จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 รูป ประจำปี พุทธศักราช 2562 จำแนกเป็น

2.2.1 พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ จำนวน 111 รูป

2.2.2 พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 174 รูป

3. ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ มี 5 ตัวแปร คือ

3.1.1 สถานภาพการดำรงตำแหน่ง

3.1.1.1 พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ

3.1.1.2 พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

3.1.2 นิิกายที่สังกัด ได้แก่

3.1.2.1 มหานิกาย

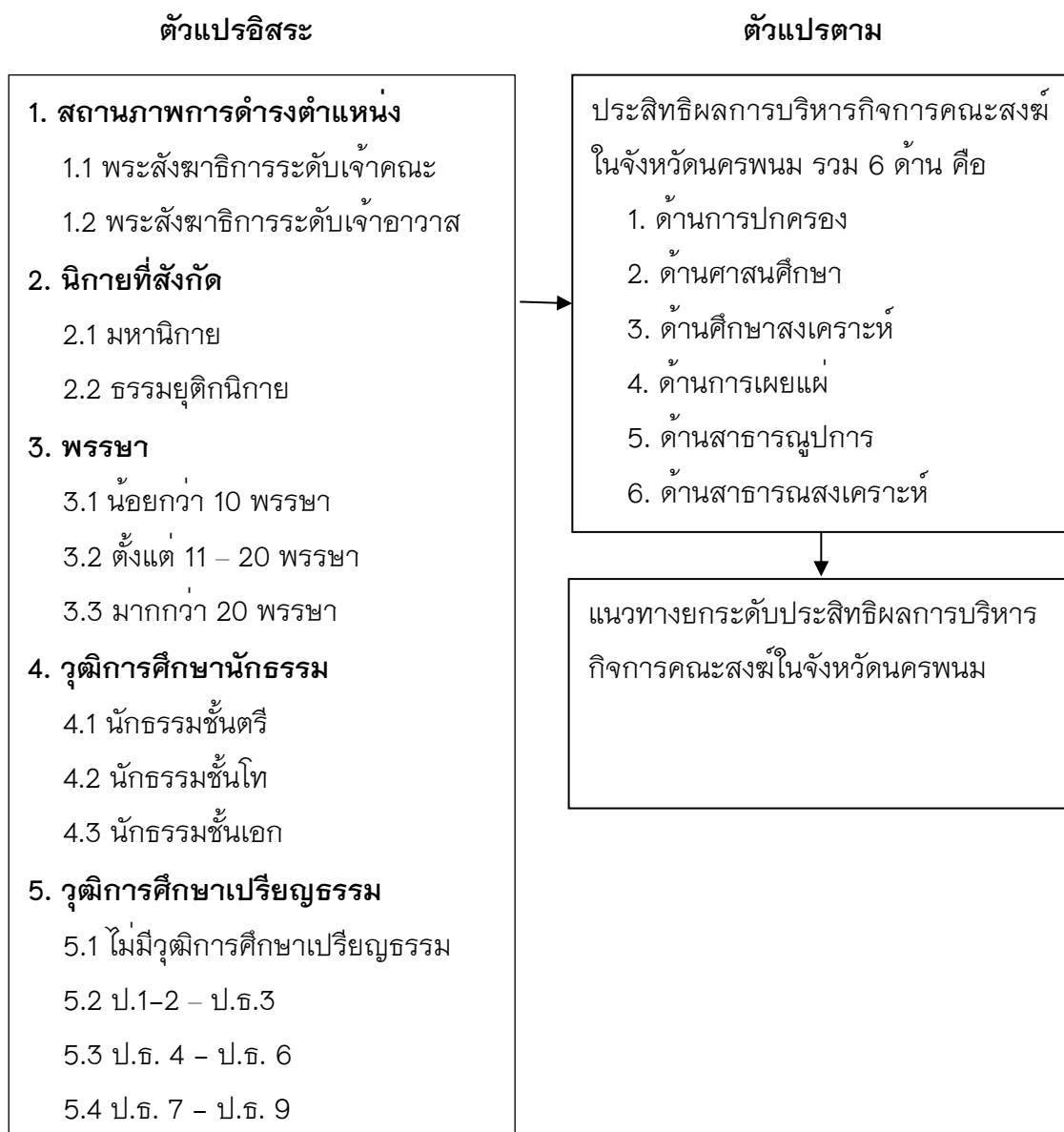
3.1.2.2 ธรรมยุติกนิกาย

- 3.1.3 พรรษา
  - 3.1.3.1 น้อยกว่า 10 พรรษา
  - 3.1.3.2 ตั้งแต่ 10 – 20 พรรษา
  - 3.1.3.3 มากกว่า 20 พรรษา
- 3.1.4 วุฒิการศึกษาทางธรรม
  - 3.1.4.1 นักธรรมชั้นตรี
  - 3.1.4.2 นักธรรมชั้นโท
  - 3.1.4.3 นักธรรมชั้นเอก
- 3.1.5 วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม
  - 3.1.5.1 ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม
  - 3.1.5.2 ป.1-2 – ป.๓
  - 3.1.5.3 ป.๔ – ป.๖
  - 3.1.5.4 ป.๗ – ป.๙
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
  - 3.2.1 ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
    - 3.2.1.1 ด้านการปกครอง
    - 3.2.1.2 ด้านศาสนศึกษา
    - 3.2.1.3 ด้านศึกษาสงเคราะห์
    - 3.2.1.4 ด้านการเผยแผ่
    - 3.2.1.5 ด้านสาธารณูปการ
    - 3.2.1.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิตยาคมศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิตยาคมศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง การบริหารงานของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ที่มีการวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การควบคุมกับดูแลสั่งการ การประสานงานการรายงานผลการปฏิบัติงาน และการจัดสรรงบประมาณ ในกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจที่กำหนดไว้

2. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง ความสำเร็จในการบริหารคณะสงฆ์ทุกสังกัด วัดได้จากความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการปกครอง หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ในวัดหรือที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่คณะและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

2.2 ด้านการศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ได้เรียนยังสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย

2.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถานบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

2.4 ด้านการเผยแผ่ หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนาและการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ยากจน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนในวัด และการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้ประชาชนได้ศึกษา

2.5 ด้านการสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

2.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศลเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชนและการพัฒนาสังคม

3. พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง เช่น เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

4. พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ที่อยู่ในจังหวัดนครพนม

5. พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ปกครองในระดับวัด ซึ่งมีหน้าที่ปกครองดูแลอำนวยความสะดวกทุกอย่างเกี่ยวกับวัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ที่อยู่ในจังหวัดนครพนม

6. นิการที่สังกัด หมายถึง สังกัดที่พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการสังกัดอยู่ ประกอบด้วย

6.1 มหานิกาย หมายถึง พระภิกษุฝ่ายคามวาสี ซึ่งเป็นภิกษุสายวัดบ้านหรือชุมชน

6.2 ธรรมยุติกนิกาย หมายถึง พระภิกษุฝ่ายอรัญวาสี ซึ่งเป็นพระภิกษุสายวัดป่า

7. พรรษา หมายถึง ระยะเวลาของการอยู่จำพรรษาของพระภิกษุ ในหนึ่งพรรษา มี จำนวน 3 เดือน ซึ่งพระสงฆ์จะอยู่จำพรรษาในวัดใดวัดหนึ่งในแต่ละพรรษา ซึ่งในหนึ่งปีมีการจำพรรษาหนึ่งครั้ง เรียกว่า หนึ่งพรรษา

8. วุฒิการศึกษานักธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาที่สอบไล่ได้ในทางการศึกษาของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นต้นที่พระภิกษุทุกรูปจะต้องศึกษาและสอบไล่ในแต่ละปีมีการสอบนักธรรม 2 ครั้ง แยกเป็นนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก

9. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม หรือประโยค หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทยมีแปดชั้น แบ่งเป็น ชั้นเปรียญ 1 - 2 คือชั้นที่ 1 และเปรียญธรรม 3 ถึง 9 เป็นชั้นที่ 2 ถึง 8 (ตั้งแต่เปรียญธรรม 3 ประโยค ขึ้นไปถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค เรียกว่าพระมหา)

10. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนมที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลมาแล้ว และได้นำเสนอต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมมาทำเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาวิธีการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อแสดงความคิดเห็นและนำเสนอวิธีการพัฒนาเพิ่มเติม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จึงแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

1.1 ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

ตอนที่ 2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์

2.1 ด้านการปกครอง

2.2 ด้านศาสนศึกษา

2.3 ด้านศึกษาสงเคราะห์

2.4 ด้านการเผยแผ่

2.5 ด้านการสาธารณูปการ

2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

3.1 ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผล

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

4.1 โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

4.2 รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

1. ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร

คำว่าบริหาร มาจากคำว่า Administration หรือบางตำราก็ใช้คำว่า Management ตามหนังสือ Webster dictionary คำว่า Administration มีความหมายเหมือนกับคำว่า Management ฉะนั้นจึงมีการใช้คำทั้งสองคำนี้ในลักษณะเดียวกัน แต่คำว่า Management มักจะใช้ในการบริหารองค์การหรือหน่วยงานที่มุ่งในด้านผลกำไร แต่การบริหารในวงการการศึกษาหรือการบริหารงานโครงการสถานศึกษานี้มิได้มุ่งหวังผลกำไรหรือขาดทุนจึงควรใช้คำว่า Administration จึงจะเหมาะสมกว่า

การบริหาร หรือ การจัดการ โดยทั่วไปเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน และใช้แทนกันได้เสมอ คำภาษาอังกฤษที่มักใช้เรียกในความหมายของการบริหาร มี 2 คำ คือ Management และ Administration ส่วนมากคำว่า Management มักจะใช้ในทางธุรกิจ ซึ่งหมายถึง การนำเอานโยบายไปปฏิบัติ โดยมีการกำหนดแบบงาน วิธีการทำงาน และการใช้จ่าย หรือทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า การจัดการ ส่วนคำว่า Administration มักเน้นการบริหารเกี่ยวกับนโยบาย มักนิยมใช้ในทางราชการ เช่น Public Administration สำหรับคำนิยามของคำว่า “การบริหาร” มีคำนิยามอยู่หลายคำนิยามแต่ที่นิยมกันแพร่หลายกันอยู่ในปัจจุบันมี 2 นิยาม คือ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น, ออนไลน์)

1. การบริหาร คือ ศิลปะของการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่นในความหมายนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารประสบความสำเร็จในเป้าหมายของพวกเขา โดยการเตรียมการให้กับบุคคลอื่นปฏิบัติงานอะไรก็ได้ที่มีความจำเป็น ผู้บริหารมิได้ปฏิบัติงานดังกล่าวด้วยตัวของพวกเขาเอง

2. การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ ในความหมายนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารใช้ทรัพยากรทั้งหมดขององค์การ ซึ่งมีเงินทุน อุปกรณ์ ข่าวสาร และคนเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดขององค์การจากคำนิยามของการบริหารดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าการบริหารจะเกินความครอบคลุมประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ได้ดังนี้

2.1 จะต้องมีวัตถุประสงค์ (Objective) คือ เป้าหมายในการดำเนินงานที่ผู้บริหารต้องดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ

2.2 จะต้องมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ ความสำเร็จของผลงานตามที่คาดหมายไว้

2.3 จะต้องมีทรัพยากร (Resource) คือ ปัจจัยต่าง ๆ ของการบริหารที่ผู้บริหารเกี่ยวข้องกับโดยตรง ซึ่งแต่เดิมโดยทั่วไป ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และการจัดการ (Management) หรือที่เรียกโดยย่อว่า 4 M's แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคมและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป ทรัพยากรดังกล่าวจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ ทรัพยากรที่เป็นส่วนประกอบในการบริหารประกอบด้วย ทรัพยากรคน (Human Resource) ทรัพยากรที่เป็นวัสดุและอุปกรณ์ (Physical Resource) และทรัพยากรทางด้านเงินทุน (Financial Resource) และทรัพยากรทางด้านข่าวสารข้อมูล (Information Resource)

2.4 มีการผสมประสานกัน (Integration and Coordination) คือ กระบวนการในการดำเนินงานด้วยประการทั้งปวง ที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องต่อเนื่องกัน

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการนักบริหารจะต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต้องการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหารนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารที่คนละคิด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

พระพรหมบัณฑิต (2555, หน้า 3) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting Things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้แล้ว คือการบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจาก

วันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดมีพระรัตนตรัยขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์เป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้แล้ว พระพุทธเจ้าต้องบริหารคณะสงฆ์

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า การบริหารเป็นการดำเนินไปได้แห่งกิจการที่กระทำด้วยปัญญา กระทำด้วยความหวังและต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดที่จะทำเพื่อตนเอง ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้วยสติปัญญา

Harold D. Koontz (1972) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารหมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น

Ernest Dale (1973, p. 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

Newman, William H. and Summer, Charles E. (1964, p. 9) ยังได้เสนอแนะว่าการบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย ชุดกิจกรรม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ โดยมีการกำหนดแบบงานวิธีการทำงานและการใช้ปัจจัย หรือทรัพยากร ซึ่งเรียกว่า การจัดการบริหาร เป็นศิลปะของการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น การบริหารคือกระบวนการของการวางแผน การจัดการองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกองค์การ และใช้ทรัพยากรอื่น เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สำคัญที่สุดขององค์การ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารและการจัดการวัดให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายคือ เป็นที่พึงพอใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นวัดในดวงใจของคนไทยยุคโลกาภิวัตน์ หรือเป็นวัดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองได้นั้น จะต้องบริหารและจัดการในด้านต่อไปนี้

2.1 คน นับตั้งแต่เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และผู้เข้ามาอยู่อาศัยในวัด รวมไปถึงประชาชนที่อยู่รอบ ๆ วัดด้วยการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายและธรรมยุตในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ดังต่อไปนี้

ตัวเจ้าอาวาสหรือสมภาร ถือว่าเป็นหัวหน้าหรือผู้นำที่สำคัญยิ่งต่อความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของวัด พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้กล่าวไว้ว่า วัดจะดีมีความเจริญมั่นคงต้องประกอบด้วย 4 ดี คือ สมภารดี ธรรมดี พระดีหรือปุชนิยมวัดดี การจัดสถานที่วัดดี ซึ่งจะได้กล่าวถึงการบริหารและการจัดการวัดที่ดีในบทบาทของเจ้าอาวาสหรือสมภารวัดในช่วงถัดไป

2.2 เงิน งบประมาณ รายได้ของวัด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของวัด

2.3 วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ของวัด

2.4 งาน กิจกรรม กับเวลาที่มีอยู่ทำให้เกิดประโยชน์ สุขมากที่สุด

ในปัจจุบันการบริหาร มีหลายภาคส่วนองค์กรให้ความสำคัญไม่ว่าจะเป็นองค์กรรัฐ องค์กรเอกชน หรือแม้กระทั่งองค์กรรัฐวิสาหกิจ และในแต่ละองค์กรก็ให้สาระดีในการจัดการที่แตกต่างกันไป บางองค์กรมุ่งเน้นการจัดการที่ผลผลิตอย่างสุดโต่ง บางองค์กรมุ่งเน้นที่จะเป็นหนึ่งทางธุรกิจ นั่นคือหัวใจหลักที่องค์กรจะต้องพิชิตให้ได้ อีกนัยหนึ่งองค์กรเปรียบเสมือนบอลลูกใหญ่ที่มีสาระภายในเป็นเสมือนระบบที่สนับสนุนให้บอลสามารถลอยอยู่ได้หรือตกลงมาสู่พื้นดินได้ และสิ่งที่จะทำให้ระบบเป็นได้นั้นก็คือการบริหาร จะกล่าวถึงผู้บริหารเป็นตำนานด้านการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ คนแรกคือ Frederick Winslow Taylor ที่มีแนวคิดแบบคลาสสิก ที่ให้ความสำคัญต่อปริมาณมากกว่าคุณภาพการผลิต ร่วมด้วย Henri Fayol ผู้ที่ให้คำนิยามเรื่องการบริหารพื้นฐานไว้ 14 ข้อ คือ 1) การแบ่งงานกันทำ 2) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ 3) ความมีวินัย 4) เอกภาพของการบังคับบัญชา 5) เอกภาพของทิศทางในการทำงาน 6) การเน้นผลประโยชน์ร่วมกันเหนือผลประโยชน์ส่วนบุคคล 7) การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่บุคคล 8) การรวมศูนย์อำนาจ 9) การจัดระเบียบ 10) สายงานของอำนาจหน้าที่ 11) ความเสมอภาค 12) ความมีเสถียรภาพของการจ้างงาน 13) การริเริ่มสร้างสรรค์ 14) ขวัญและกำลังใจของบุคคล

Max Weber การจัดการองค์กรเชิงบารมี และ จารีตประเพณีทั้งยังมี C. Northcote Parkinson ผู้ก่อตั้ง (Parkinson's Law) อีกคน กับอีกหลาย ๆ นักคิดและแนวคิดที่จะสังเคราะห์เป็นแนวคิดใหม่ได้ มีหลายตรรกะแนวความคิดที่เป็นรูปธรรม และหลายแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการสมัยใหม่ อย่างเช่นแนวคิดของ Henri Fayol ที่ให้ความสำคัญกับบุคคลากรทั้งในเรื่องระบบการทำงาน ระบบค่าตอบแทน

ระบบสวัสดิการซึ่งแตกต่างกับ Frederick ที่สนใจแต่เพียงการคิดค้นหาวิธีการเพิ่มศักยภาพการผลิตคล้ายกับเป็นการบริหารจัดการเชิงเผด็จการส่งผลทำให้บุคลากรไม่ภักดีต่อองค์กรและเป็นการกดขี่ด้านความคิดแต่ได้รับความสำเร็จทางด้านธุรกิจ Max Weber เจ้าของแนวคิดการจัดการองค์กรเชิงบารมี และจารีตประเพณี แนวคิดนี้เหมาะสมกับธุรกิจ SME หรือธุรกิจครอบครัว ที่เน้นความเรียบง่ายให้ความนับถือผู้บริหารด้วยความอาวุโสมากกว่าความสามารถ คล้ายคลึงกับระบบราชการไทย เต็มโตเข้าแต่มีนคง ถ้อยที่ถ้อยอาศัยไว้ความเด็ดขาด C. Northcote Parkinson ผู้ก่อตั้ง (Parkinson's Law) ผู้ที่มีความเห็นคัดค้านกับ Frederick Winslow Taylor คือนความเป็นธรรมชาติของมนุษย์กับบุคลากร ให้ความสำคัญด้านขวัญกำลังใจคล้ายกับของรี สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนนก็คือ ยุคสมัยการจัดการที่เปลี่ยนไปทำให้แนวความคิดเปลี่ยนตาม อาจเป็นไปได้ว่าในยุคจักรกลของ Frederick มีการแข่งขันทางการผลิตสูงจึงทำให้ผู้บริหารในสมัยนั้นมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิตโดยละเลยองค์ประกอบอื่น ๆ Lewis Allen เจ้าของหนังสือ Professional Management ในปี 1973 ผู้ที่พยายามยกกระบวนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดด้วยกฎ 4 ประการ (POLC) Planning วางแผน Organizing จัดองค์กร Leading นำองค์กร Controlling ควบคุมงาน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การบริหารงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุก ๆ องค์กร ทั้งนี้เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นว่าองค์กรนั้น ๆ มีความเจริญมากน้อยเพียงใด การบริหารงานขององค์กรต่าง ๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารองค์กรต้องมีความสามารถในการวางแผนให้บุคลากร สามารถอยู่ และร่วมทำงานด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมด้วย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักพระธรรมวินัยพระพุทธองค์ทรงวางหลักการเช่นเดียวกันมาก่อน โดยมาในรูปแบบธรรมะและวินัย หรือกฎระเบียบซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารของนักคิดในปัจจุบัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้นก็เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในองค์กร เรื่องของบุคคลทุกฝ่ายในวัด ได้แก่เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร แม่ชี คิษย์วัด ตลอดจนทั้งอุบาสกอุบาสิกาหรือพุทธบริษัททั้งสิ้นนั่นเอง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ เกิดจากความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้น ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็ง จอมพลสฤษดิ์ เห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้นนำมาซึ่ง ความล่าช้าและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น 3 ทาง คือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เป็นระบบที่มีผลบั่นทอนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้ต้องประสบอุปสรรคและล่าช้า ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. 2503 เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่การจัดดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่ เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรือง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญต่อพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นที่ ความเรียบร้อยดีงามของประเทศชาติเกิดได้ จากความสำเร็จของการบริหารจัดการของแต่ละชุมชน ฉะนั้นได้ ความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ก็เกิดได้จากความสำเร็จของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ ฉะนั้น โดยที่ขอบข่ายของการบริหารนี้ หมายถึงงานทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, หน้า 22 - 23 ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)

1. ด้านการปกครอง

พระเทพปริยัติสุธี (2550, หน้า 1) ได้กล่าวว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่าการควบคุมดูแลรักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม เป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุสามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

พระราชญาณวิสิฐ (2550, หน้า 130) ได้กล่าวว่า การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและการประกาศของมหาเถรสมาคม

พระพรหมคุณาภรณ์ (2550, หน้า 45 – 46) กล่าวว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่จะเกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือ สภาพเอื้อเพื่อให้แต่ละบุคคลบรรลุตามจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือเป็นที่คิดได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นนั้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษารวมทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปรักภัยที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจ จึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว นั่นเอง

พระธรรมโกศาจารย์ (2550, หน้า 1) กล่าวถึง รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ ของพระพุทธเจ้าว่า การสั่งแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่าย เพราะไม่ทรงใช้วิธี เผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการทำ ความดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย 3 ประการ ดังนี้ 1) อุตตธาธิปไตย การทำความดีเพราะยึด ผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง 2) โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง 3) ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือ ยึดธรรมคือ

หน้าที่สำคัญ แม้พระพุทธเจ้าทรง ประกาศว่า พระองค์ทรงเป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพังพระองค์เองตาม แบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้วย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์

พระพุทธวรญาณ (2554, หน้า 66) กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งใหญ่อะเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ไม่สำเร็จต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใด งานอื่น ๆ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวัง ถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า 1) รัฐและมหาเถรสมาคม ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้ 2) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบายแผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชนสามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิวะในการดำรงชีวิต 3) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ 4) มหาเถรสมาคม ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน 5) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น 6) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์

สรุปได้ว่า ด้านการปกครองเป็นการจัดการโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้น ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมุ่ง ปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็ง จอมพลสฤษดิ์ เห็นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้นนำมาซึ่งความล่าช้าและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ ออกเป็น 3 ทางคือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เป็นระบบที่มีผลบั่นทอนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ ให้ต้องประสบ อุปสรรคและล่าช้ามหาเถรสมาคมเป็นองค์กรการปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

2. ด้านการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.15 ตริ) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

พระเทพปริยัติสุธี (2550, หน้า 23) ได้กล่าวถึงการจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าวไว้ว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ 9 ประการ คือ

1. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
2. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา

4. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
5. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
6. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
7. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
8. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระลัทธธรรม
9. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

พระมหาสมทรง สิรินุโร (2552, หน้า 23) ที่ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้าน การศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้าง อุบาสก อุบาสิกา ให้ได้ พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้ พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็น ความสำคัญของวัดและพระสงฆ์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ ประการใด ขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหาร การศาสน ศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความ กตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้น แผนกที่ประสบปัญหา มากคือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และมีอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วย จัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชา ความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษา พระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนก ธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของ คณะสงฆ์ ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. พระสงฆ์ ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะ ปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์
2. พระสงฆ์ ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรม พัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรม แก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

3. ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรปรับปรุงยุคให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรม

สรุปได้ว่า ด้านการศาสนศึกษา เป็นงานสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ใน 2 แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่ศาสนบุคคลที่จะช่วยสืบทอดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาต่อไป โดยจากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า เป็นภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งเป็นเจ้าสำนักเรียนโดยตำแหน่ง รวมถึงครูอาจารย์และผู้บริหารการศาสนศึกษาที่จะต้องช่วยกันบริหารจัดการให้การศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะศาสนศึกษานี้ สำคัญเป็นอันดับต้น หมายถึง หากไร้ปริยัติ ก็ปราศจากปฏิบัติ และย่อมไม่มีปฏิเวธซึ่งหากเป็น ดังที่กล่าวแล้วไซ้ร ก็คงไร้พระพุทธศาสนา

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือ สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็น กิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

3.2 การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (2550, หน้า 26) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณร ส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

3. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

4. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชา พระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2539 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ แต่โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่าเพราะเป็นการศึกษา เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา

พระมหาปริณายก สหะระ รุจิระโม (2559, หน้า 112) ให้ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์ไว้ว่า การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชนโดยเป็นการจัดการศึกษาที่วัดคณะสงฆ์ดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเยาวชนได้รับการศึกษา

กองการศึกษาสงเคราะห์ (2559, หน้า 113 - 114) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบาก อันเนื่องมาจากปัญหาสุขภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจสังคมและการเมืองให้ได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือและให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมซึ่งสนองตามหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้แก่

1. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัญหาทางสุขภาพ ภูมิศาสตร์ ได้แก่ เด็กชาวเขาชาวเรือชาวเกาะเด็กต่างเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรม

2. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัญหาทางสังคม ได้แก่ เด็กที่ครอบครัวอยู่ยาก เด็กที่ถูกทำทารุณ เด็กที่ถูกใช้แรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะเด็กผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกชักนำไปประกอบอาชีพอันไม่พึงประสงค์ เด็กที่ครอบครัวมีปัญหาสุขภาพเสียดี เด็กที่ครอบครัวมีปัญหาโรคเรื้อน โรคเอดส์

3. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง ได้แก่ เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

4. เด็กยากจนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง และปัญญาเป็นเลิศ การศึกษาสงเคราะห์เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเติมเต็มให้กับการศึกษาอีกลักษณะของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งช่วยในการบริหารทางการศึกษาแก่ปวงชนของกระทรวงศึกษาธิการมีความครอบคลุมและสามารถสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรมโดยมุ่งพัฒนาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถมีทักษะในการดำรงชีพมีความคิดสร้างสรรค์มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม มีเจตนาที่ดีต่อครอบครัวและสังคม และประเทศชาติมีความรักความเข้าใจและยอมรับความต้องการสิทธิ และบทบาทของตนเองและผู้อื่นมีความซาบซึ้ง รู้จักรักเข้าใจ รู้จักอนุรักษ์มรดก และเอกลักษณ์ของชาติด้วยการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ และพัฒนากิจกรรมด้านศิลปะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ตลอดจนถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นพลเมืองไทยที่มีความรับผิดชอบและสามารถปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสามารถสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับชุมชนและกลับไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าได้ตามอัธยาศัย

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยการศึกษสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติทั้งด้านการศึกษาการอบรมศึกษาการให้ที่อยู่อาศัยและอาหารทำให้เด็ก ๆ มีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจพระสงฆ์จึงเป็นผู้ให้การจัดการศึกษากับเด็กและเยาวชนเพื่อให้เด็ก ๆ และเยาวชนเหล่านี้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่พร้อมด้วยศีลธรรมและเป็นคนดีของสังคม สร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ต่อไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการ

จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียน
ราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

4. ด้านการเผยแผ่

พระพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างยาวนาน นับแต่องค์สมเด็จพระสัมมา
พระพุทธเจ้า ทรงประทานการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ถือว่าเป็นการสืบ
ศาสนทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรม
จักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมฤกษ์แห่งการประกาศพระพุทธศาสนา ณ ป่าอิสิปตน
มฤคทายวัน หลังจากนั้นทรงส่ง พระสาวกไปประกาศพระสัทธรรม ด้วยพระพุทธดำรัส
ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก
เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์ อย่าไป
ทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และ
มีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์
ครบถ้วน” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การประกาศพระพุทธศาสนาได้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วชมพู
ทวีป ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการเผยแผ่พุทธศาสนาจึง
เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการจักต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา
อบรม สั่งสอนประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ
เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2551, หน้า 13) ได้กล่าวว่า การเผยแผ่
พระพุทธศาสนา เป็นการกำหนดหน้าที่ หรือบทบาทที่วัดต่าง ๆ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะ
อำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

1. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็น
ประโยชน์
2. แนะนำสั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
3. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับ
พระศาสนา โดยถูกต้อง

พระมหาสมทรง สิรินุโร (2552, หน้า 25) ได้กล่าวถึง การเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
มากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา

และหน่วยพัฒนาทางจิต ทั้งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล)
 ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

1. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตาม อย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้อย่างนั้น
2. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน
3. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
4. ไม่เห็นแก่ความงายตีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

5. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
6. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่น ๆ

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพร ของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดี ต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนา ได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำที่ ใช้อยู่ 2 คำ คือ คำว่า เผยแพร่ และเผยแผ่ คำว่า เผยแพร่ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้น ๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็น พุทธศาสนิกชนก็ไม่เป็นที่ รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ้มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัด ผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การเผยแผ่ของพระสงฆ์วัดและคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบ ประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันและแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงาน ขึ้นดำเนินการ คือ

1. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่การเทศนา อบรม สั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งแบบ เทศน์ธรรมคา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา 2 รูปขึ้นไป
2. การเผยแผ่แบบปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่น ๆ

ในโอกาสต่าง ๆ หรือโดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกเสียง แผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแพร่ที่อื่น ในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตออกเผยแพร่

3. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษา เป็นประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสังเคราะห์ พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอายุเก่าแก่ เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่สาม พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ปกครองอินเดียได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาทรงเป็นผู้อุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่สาม แล้วส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา วิธีที่ภิกษุสงฆ์ ใช้ในการเผยแพร่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธีได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สันทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะ จะเลือกใช้วิธีใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับการเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่งคือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชน ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดี จะได้รับการยกย่องมาก และเผยแพร่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนานั้น จะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการ นอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการสาธารณูปการ

พระเทพปริยัติสุธี (2550, หน้า 28) กล่าวถึง การสาธารณูปการ ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 กล่าวว่า เป็น “ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณะปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
 2. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือการก่อสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

3. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

4. การศาสนสมบัติของวัด ตามความหมายที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้สรุปว่า

มีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน 3 ประการ คือ

4.1 การกระทำด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

4.2 การกระทำด้วยเอกสารรายงาน

4.3 การกระทำโดยการจัดประโยชน์ การควบคุมและส่งเสริม

การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วน ทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน

2 ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการ และส่งเสริมการสาธารณูปการ

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ ต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

2. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและ

พอเหมาะ พอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน

3. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปะวัฒนธรรม ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

4. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ - จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

5. ควบคุมดูแลการเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทาน วิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

6. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง
 สรุปได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่นแต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกกลามใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการ

เป็นเหตุ หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ได้ดีแล้วการขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคี ระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยตั้งจากการควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือ เป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการ ทุกระดับชั้น

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์แก่หน่วยงาน หรือแก่บุคคล หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือการอุดหนุนจุนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

พระเทพปริยัติสุธี (2550, หน้า 30) ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควรจะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดย ส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบาทญัตติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

1. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
2. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริมไว้ชัดแจ้งคือกิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2519 ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบลละหนึ่งหน่วยให้จัดการเป็นรูปคณะกรรมการโดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่งเจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธาน กรรมการฝ่ายบรรพชิตกำนันในตำบลนั้นเป็นรองประธาน กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

1. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า กัญชา การช่วยป้องกันโรคเอดส์

2. การช่วยเหลือสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน
หนทาง ซุคคลอง คูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

3. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสูติทารก
หรือช่วยคนชราหรือคนพิการ การสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงาม
และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความ
ถูกต้อง และเป็นสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้
เป็นไปในลักษณะเหมาะสมและควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดย
ตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ 5 – 9 คน เป็น กรรมการสำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม
มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และ
คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

จากหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปว่า
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เป็นไปเพื่อความเรียบร้อยแห่งพระภิกษุสามเณร
2. เป็นไปเพื่อการนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส
3. เป็นไปเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้อันเป็นกำลังของพระศาสนา

ในอนาคต

4. เป็นไปเพื่อความผูกพันระหว่างคณะสงฆ์กับประชาชนทั่วไป
5. เป็นไปเพื่อสร้างแบบอย่างอันดีแก่ประชาชนทั่วไป
6. เป็นไปเพื่อการประสานระหว่างคณะสงฆ์กับองค์กรของรัฐ อันจะทำให้

ความร่วมมือกันเป็นไปด้วยดี

สรุปได้ว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการสงเคราะห์เพื่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา วัดและคณะสงฆ์เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง
มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน หรือชุมชน การจัดหา
ทุนเพื่อการสงเคราะห์ การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
เป็นการเกื้อกูลกิจการของภาครัฐหรือของภาคเอกชนในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วม
ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมส่งเสริมหน่วยงานอื่นที่ทำอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งวัดและคณะสงฆ์มี
บทบาทที่สำคัญในการพัฒนาสังคม จะอยู่ในลักษณะการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการ
ประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การจัด
ระเบียบร้วบ้าน การลอกคลอง การทำประปาถังเก็บน้ำ เป็นการร่วมมือกันระหว่างวัด

ชาวบ้านและทางราชการ ในส่วนข้อขัดแย้งทางการเมือง พระสงฆ์มีบทบาททางด้านการสร้างขวัญและกำลังใจกับประชาชน อยู่เคียงข้างกับประชาชนในทุกสถานการณ์ สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนด้วยการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมภาคภูมิใจยินดีกับประชาชน และสังคมประเทศชาติ เน้นหลักสัจปายะ อันเป็นหลักธรรมชาติทั่วไปถือว่าสิ่งแวดลอมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อความเลื่อม ความเจริญของบุคคลถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

สรุป การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่คตินั้นต้องเป็นไปตามระเบียบมติของคณะสงฆ์และจำเป็นต้องให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารและดูแลคณะสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง สิ่งที่ดีที่สุดคือ การที่ทุกฝ่ายทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องของ ได้ร่วมมือกันทำหน้าที่ในการบริหารในทุกด้าน แม้จะเป็นการสอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณรก็ถือว่าเป็นการดูแลพระศาสนาที่ดีเป็นการป้องกันผู้ที่จะมาปองร้ายเป็นภัยของศาสนาด้วยครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์การ การสั่งการ หรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงกลยุทธ์ ให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้น ความเสมอภาคในองค์การ การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

1. ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผล

ประสิทธิผล เป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่าการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน มีความเกี่ยวพันกับผลงานที่องค์การพึงประสงค์ ซึ่งปัจจุบันมีการศึกษาเรื่องประสิทธิผลกันอย่างแพร่หลายซึ่งมีการนิยามความหมายแตกต่างกันไป โดยมีการใช้หลักเกณฑ์ประกอบกันโดยมีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

วรัท พุกษากุลนนท์ (2550, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผลให้หมายถึงการปฏิบัติงานหรือบริการที่ถูกต้องรวดเร็ว ใช้เทคนิคที่สะดวกสบายกว่า คุ่มค่า และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดในขณะที่ต้องการผลงานมากที่สุด

รัฐพล ศรีกิตัญญ (2551, หน้า 32 – 33) นิยามประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิผลเป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ หรือพยายามใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างที่เกิดขึ้น จากการกระทำ หรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับผลที่ได้รับนั้นตรงครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใดประสิทธิผลอาจพิจารณาเป็น 2 ระดับ คือ

1. ประสิทธิผลของบุคคล คือ ลักษณะที่มีความสามารถปฏิบัติงานใด ๆ หรือปฏิบัติ กิจกรรมใด ๆ แล้วยประสบความสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลตรงและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ไว้ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า ความเหมาะสมดีงาม ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของหมู่คณะ สังคม และผู้นำ ผลนั้นไปใช้เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นการปฏิบัติด้วยความพอใจ ปฏิบัติเต็มความสามารถ ปฏิบัติด้วยการเลือกสรร กลวิธีและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อย่างสูงสุดแต่ใช้ทุนทรัพยากร และระยะเวลาที่น้อยที่สุด

2. ประสิทธิผลขององค์การ ประกอบด้วย

2.1 การผลิต (Production) องค์การมีประสิทธิผลถ้าองค์การสามารถดำเนินการ ผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ

2.2 ประสิทธิภาพ (Efficiency) องค์การที่มีประสิทธิผลถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (Input) ที่ใช้กับผลผลิต (Output) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า

2.3 ความพึงพอใจ (Satisfaction) องค์การที่มีประสิทธิผลถ้าผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์กร

2.4 การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) องค์การที่มีประสิทธิผลถ้าองค์การมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร

อนันท์ งามสะอาด (2551, หน้า 1) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถขององค์กรที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ การปรับตัวขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม การปรับตัวขององค์กรให้สอดคล้องกับสังคม และผลผลิตขององค์กร

สมใจ ลักษณะ (2552, หน้า 5 - 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ประสิทธิภาพของบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใด ๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า ความเหมาะสมดีงาม ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของหมู่คณะ สังคม และปฏิบัติเต็มความสามารถ ปฏิบัติด้วยการเลือกสรรกลวิธีและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอย่างสูงสุดแต่ใช้ทุนทรัพยากร และระยะเวลาอันน้อยที่สุด ประสิทธิภาพขององค์การเน้นไปที่ผลรวมขององค์การ ซึ่งก็บั่น และคณะ อธิบายเนื้อหาของ ความมีประสิทธิภาพขององค์การว่า ประกอบไปด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ

1. การผลิต (Production)
2. องค์การที่มีประสิทธิผลถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ
3. ประสิทธิภาพ (Performance)
4. องค์การที่มีประสิทธิผล ถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (Inputs) ที่ใช้กับผลผลิต (Outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า

5. ความพึงพอใจ (Satisfaction) ของการมีประสิทธิผลผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ การปรับเปลี่ยน (Addictiveness) ของการมีประสิทธิผลของการมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ การพัฒนา (Development) ของการมีประสิทธิผลของการสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ (Potential) และวิสัยความสามารถ (Capacity) ขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ความหมายของประสิทธิผลทั้งระดับบุคคลและระดับองค์การมีความหมายครอบคลุมถึง ผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ได้ผลดีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพยังครอบคลุมถึง กระบวนการ ดำเนินงานที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมซึ่งก็คือ รวมถึงประสิทธิภาพ นั่นเอง

วัชริน ขวัญพะวุ้น (2553, หน้า 1) กล่าวว่า ประสิทธิผล หมายถึง แนวทางหรือวิธีการ กระบวนการหรือตัววัดนั้นสามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใด การประเมินประสิทธิผลต้องประเมินว่าสามารถบรรลุความต้องการได้ดีเพียงใด ด้วยการใช้นโยบายหรือเลือกการนำไปปฏิบัติ

พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2553, หน้า 20) สรุปความหมายของประสิทธิผล หมายถึง ผลการดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์หรือความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในด้านผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Out comes) ตามพันธกิจอย่างครบถ้วน สมบูรณ์

ภารดี กิรีติบุตร (2553, หน้า 207) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการเลือกเป้าหมายที่เหมาะสมและบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ประสิทธิผลจึงวัดกันที่ว่า องค์การสามารถสนองผู้บริโภคสินค้าหรือบริการที่เป็นที่ต้องการหรือไม่ และสามารถบรรลุในสิ่งที่พยายามจะทำมาน้อยเพียงใด

อาภรณ์ อ่อนคง (2556, ออนไลน์) กล่าวว่า ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง การที่องค์การได้ดำเนินงานใด ๆ โดยการใช้งบประมาณต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์การตั้งไว้และสามารถสรุปความหมายตามทฤษฎีองค์การ ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความหมายที่ใช้ในแนวทางเป้าหมาย เป็นการพิจารณาการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ 2) ความหมายที่ใช้แนวทางระบบ เป็นการพิจารณาว่าองค์การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและบรรลุผลตาม

วัตถุประสงค์ขององค์การ 3) ความหมายที่ใช้แนวทางกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการพิจารณาว่าองค์การสามารถในการตอบสนองความพึงพอใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2557, หน้า 33) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ไวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับสวนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจ คล้ายคลึงกันและมีผลการปฏิบัติงานในระดับชั้นนำของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์และเป้าหมายที่ชัดเจนมีกระบวนการ ปฏิบัติงาน และระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

วรเวทย์ แป้นนอก (2558, หน้า 52 – 56) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพ (effectiveness) หมายถึง การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ กล่าวคือ ประสิทธิภาพ พิจารณาจากการนำผลของงาน โครงการ หรือกิจกรรม ที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายมีการดำเนินงานตามขอบข่ายงานแล้ว ผลสะท้อนออกมาในรูปของ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน

วิทยา สวนกุลหาบ (2558, หน้า 12) ได้สรุปไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานทั้งระบบ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

Yuchman, E.& Seachor; S.E. (1967, p. 154) ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพขององค์การในแง่ของตำแหน่งการต่อรองขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การ ในการได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและมีค่าจากสภาพแวดล้อม อีกนัยหนึ่งคือการประเมินความสามารถขององค์การในฐานะที่เป็นระบบการได้มาซึ่งทรัพยากร

Schien (1970, p. 1) มีความเห็นว่าประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง สมรรถนะขององค์การในการที่จะอยู่รอด ปรับตัว รักษาสภาพ และเติบโต ไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใดที่ต้องการให้ลุล่วง นอกจากนี้ยังให้ใช้ของสังเกตว่า นักทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การในยุคต้น ๆ พอใจที่จะกล่าวถึงเพียงเรื่องการแสวงหาผลกำไรสูงสุด การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตสูง และขวัญพนักงานดี ว่าเป็นเกณฑ์วัดประสิทธิผลที่เพียงพอ

แล้วแต่ปรากฏว่าเกณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงพอที่จะอธิบายความเป็นจริงที่พบ ต่อมาองค์กรซึ่งชอบด้วยเหตุผล มีพฤติกรรมที่นำไปสู่ความไม่มีประสิทธิผล ถ้าเกณฑ์เดียวที่องค์กรนั้นใช้คือ การให้บริการที่ดี นอกจากนั้นยังพบว่าองค์กรมีหลายหน้าที่ที่จำเป็นจะต้องได้รับการปฏิบัติให้ครบถ้วน ตลอดจนมีเป้าหมาย ซึ่งบางเป้าหมายอาจขัดหรือแย้งกับเป้าหมายอื่น เช่น องค์กรที่เป็นมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์หรือทันตสถาน ล้วนมีหลายหน้าที่หรือหลายเป้าหมาย ทุกเป้าหมายเป็นเป้าหมายเบื้องต้น มหาวิทยาลัยต้องสอนและในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความรู้ที่เชื่อถือได้ด้วยการวิจัยโรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์ก็ต้องดูแลรักษาคนไข้ และให้โอกาสการเรียนรู้แก่แพทย์ฝึกงาน ทันตสถานก็ต้องเก็บตัวอาชญากรไว้เสียจากสังคม ในขณะเดียวกันก็ต้องให้โอกาสการฟื้นฟูอาชีพให้กับพลเมืองที่ดีต่อไป เมื่อสิ่งตัวกลับเข้าสังคม ดังนั้น ประสิทธิภาพขององค์กรจะถูกตัดสินด้วยผลการปฏิบัติงานในหน้าที่หนึ่งหรือสองหน้าที่ แยกออกจากกันหรือจากการผสมผสานกันหลายหน้าที่

Bertrom M. Gross (1972, pp. 302 – 310) ให้ความหมายของประสิทธิผลว่าเป็นการสมดุลอย่างดีที่สุดระหว่างกิจกรรมด้านการปรับตัวและการรักษาสุขภาพ ดังนั้นกิจกรรมขององค์กรซึ่งเป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติขององค์กรว่ามีประสิทธิผลหรือไม่จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมดังนี้ การได้มาซึ่งทรัพยากร การใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิตในรูปบริการหรือสินค้า การปฏิบัติงานด้านสารสนเทศ เทคนิคและด้านการบริหารอย่างมีเหตุผล การลงทุนในองค์กร การปฏิบัติหลักเกณฑ์ของพฤติกรรม การสนองต่อความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและกลุ่ม

Gibson & Others (1892, p. 51) นิยามประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าผลที่ได้รับตรงนั้น ตรงครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและใช้พลังงานน้อยเพียงใด

Hoy & Miskel, (1991, p. 51) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำ เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาทำให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจ เป็นผลทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

Seashore & Yuchtman quoting Hall (1991, p. 5) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพขององค์การ คือ ความสามารถขององค์การในการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีคุณค่าจากสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินการ

ประสิทธิผลขององค์การตามแนวคิดตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นความพยายามที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างการปฏิบัติงานขององค์การเกือบโดยเด็ดขาดทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนไม่อาจริเริ่มสร้างและไม่อาจจัดการกับความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ จึงเกิดแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดดั้งเดิม คือ แนวคิดผสมผสาน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงการเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆ โดยมองภาพรวมว่ามีสิ่งใดที่เกี่ยวข้องในขอบเขตที่กว้างขวางและเชื่อมโยงโดยสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นเข้าด้วยกัน ลักษณะของแนวความคิดนี้จะไม่หลบเลี่ยงความขัดแย้งแต่จะมองสิ่งขัดแย้ง เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเผชิญและแก้ไขเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางนี้จึงเป็นพลวัตมีเป้าหมายอยู่ที่การพยายามทำงานให้สำเร็จด้วยดี

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อองค์การหรือหน่วยงานมาก เพราะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การ ในการที่จะตัดสินใจว่าองค์การจะอยู่รอดต่อไปหรือไม่ ประกอบกับประสิทธิภาพก็มีความสำคัญต่อองค์การมากเช่นกัน หากการดำเนินงานขององค์การไม่มีประสิทธิภาพก็จะมีผลกำไร ประสพแต่ความขาดทุน ก็ยากที่องค์การจะตั้งอยู่ได้ ดังนั้น ประสิทธิภาพ เป็นการทำให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ และ ประสิทธิภาพ เป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ และร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ได้ผลผลิตที่ต้องการ จึงมีความสัมพันธ์กันทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายภายในเงื่อนไขที่มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบรรลุถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพจึงเป็นที่พึงปรารถนาของทุกองค์การ

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

ในเรื่องของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานนั้น โดยทั่วไปแล้วส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงผลการปฏิบัติงาน คือเมื่อมีผลการปฏิบัติงานที่ดี ก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง แต่ถ้าผลการปฏิบัติงานนั้นไม่ดี ก็ถือว่ามีประสิทธิผลในการทำงานต่ำ ซึ่งความหมายโดยตรงของประสิทธิผลนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

การดี อนันต์นาวี (2555, หน้า 212 – 215) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การ มีความสำคัญต่อองค์การหรือหน่วยงานมากเพราะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของ

องค์การในการที่จะตัดสินใจว่า องค์การจะอยู่รอดต่อไปหรือไม่ นั่น คือ การเน้นไปที่ผลรวมขององค์การ 3 ประการ คือ พหุเกณฑ์ มิติเวลา และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พหุเกณฑ์ของ Hoy&Miskel (2001, pp. 305 – 306 อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นาวิ, 2555, หน้า 212 – 215) ได้นำข้อสรุปที่เป็นข้อตกลงที่ยอมรับกันมาใช้ คือ การประเมินประสิทธิผลขององค์การได้อย่างครอบคลุม และในการบูรณาการนี้ ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลจะต้องนำเข้ามาโดยจะต้องเลือกเกณฑ์ได้คือรูปแบบทฤษฎีของพาร์สัน (Parson) ที่ถือว่าองค์การเป็นระบบสังคมความอยู่รอดของระบบสังคมจะขึ้นอยู่กับหน้าที่ที่สำคัญ 4 ประการที่เหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ทำให้ได้มาซึ่งทรัพยากรและสามารถพิจารณาถึงเป้าหมายขององค์การได้ ทุกระบบสังคมต้องสามารถแก้ปัญหาพื้นฐาน 4 ประการได้ เรียกโดยย่อว่า AGIL ได้แก่

1.1 การปรับตัว (Adaptation-A) เป็นหน้าที่ของระบบที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมให้ได้ เช่น โรงเรียนอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของสิ่งแวดล้อม และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องโดยพยายามเปลี่ยนรูปให้สอดคล้องกับสภาพการณ์

1.2 การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment-G) เป็นการมุ่งให้บรรลุเป้าหมายของระบบ ได้แก่ กระบวนการขององค์การ การประสานงานและความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีลักษณะเป็นหน่วยเดียวกัน (Single Unity)

1.3 การบูรณาการ (Integration-I) เป็นการสร้างความมั่นคงของสังคมภายในระบบ ได้แก่ กระบวนการขององค์การการประสานงาน และความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีลักษณะเป็นหน่วยงานเดียว (Single Unity)

1.4 การรักษาสິงซ่อนเร้นภายใน (Latency-L) เป็นการรักษาความมั่นคงของคุณค่าของระบบ ได้แก่ รูปแบบวัฒนธรรมและระบบการจูงใจ

Caplow Thendore (1964, p. 89) เสนอว่าประสิทธิผลขององค์การควรวัดจากตัวแปร 4 ตัว คือ

1. ความมั่นคง หมายถึง ความสามารถในการรักษาในการรักษาโครงสร้างขององค์การไว้

2. ความผสมผสาน หมายถึง ความสามารถขององค์การในการหลีกเลี่ยงการขัดแย้งระหว่างสมาชิกในองค์การ

3. ความสมัครใจ หมายถึง ความสามารถในการจัดให้มีความพึงพอใจสำหรับสมาชิก

4. ความสำเร็จ หมายถึง ผลรวมสิทธิของกิจกรรมขององค์การ

Mott, P.E. (1972, p. 96) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

1. ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต
2. ประสิทธิภาพ
3. ความสามารถในการปรับตัว
4. ความสามารถในการยืดหยุ่น

Gibson&Others (1982, p. 27) , J.H., John, M.I. & James H.D. (1982).

Organizations : Behavior structure and Processes. (4thed.), Austin, TX: Business Publications. ได้ทำการศึกษาและกำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้หลายเกณฑ์ ดังนี้

1. ความสามารถในการผลิต
2. ประสิทธิภาพ
3. ความพึงพอใจ
4. ความสามารถในการปรับตัว
5. การพัฒนาและการอยู่รอด

Parson (1960, p. 99) (อ้างถึงใน พรชัย เชื้อชูชาติ, 2546, หน้า 33)

ได้เสนอความคิดในการวัดประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

1. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม
2. การบรรลุเป้าหมาย
3. การบูรณาการ
4. การคงไว้ซึ่งระบบค่านิยม

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล การบริหารกิจการใด ๆ ที่มุ่งเน้นความสำเร็จผู้นำหรือผู้บริหารจำต้องคำนึงถึงเป้าหมาย ที่ต้องการโดยอาศัยส่วนอื่น ๆ การบริหารจัดการองค์การในการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ และ ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งปัจจัยคน ซึ่งเป็นผู้ทำงานต่าง ๆ จะมีความสอดคล้องกับเป้าหมาย หรือจะสำเร็จได้ผลดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้บริหาร และความรู้ความสามารถและศิลปะของผู้บริหาร ประสิทธิผลที่ได้รับย่อมสะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้บริหารเอง

ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

จังหวัดนครพนมอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 10 เป็นเขตการปกครองคณะสงฆ์ไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2535 ที่ให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการจัดแบ่ง และแต่งตั้งผู้ปกครองที่เรียกว่าเจ้าคณะภาค อันมีอำนาจหน้าที่ในการมอบนโยบายและบริหารกิจการคณะสงฆ์ในฝ่ายมหานิกายในเขต 6 จังหวัด อันประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดอำนาจเจริญ ปัจจุบันพระเทพวิสุทธิโมลี (พรหมา สุปญฺโญ) วัดจักรวรรดิราชาวาส เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นเจ้าคณะภาค เจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์จังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคการปกครองของตนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม ดังนี้ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดีวินิจัยการลงนิคหกรรม วินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของเจ้าคณะภาค 10

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช การแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช การแต่งตั้งถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม การปกครอง การสละสมณเพศของพระสงฆ์ การบำรุงดูแลรักษาวัดและทรัพย์สินของวัด และได้มีการปรับปรุงแก้ไขบทกำหนดอีกประเด็นหนึ่งในกรแก้ไขปรับปรุงก็คือในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชว่างลง พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระสังฆราชผู้อาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในส่วนของมหาเถรสมาคมมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนกรรมการจากเดิมคือ 17 รูป เพิ่มขึ้นเป็น 21 รูป และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ให้ครอบคลุมและชัดเจนขึ้น กล่าวคือ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ คือ

การปกครอง

การศาสนศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์

การเผยแผ่

การสาธารณูปการ

การสาธารณสงเคราะห์

จากการกำหนดอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวทำให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมทั้งในด้านนิติบัญญัติด้านการบริหาร และด้านตุลาการ

เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 บัญญัติให้มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยในมาตรา 20 ทวิ กำหนดให้มีการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม กล่าวคือ เจ้าคณะใหญ่ปกครองบังคับบัญชาคณะสงฆ์แต่ละนิกาย ในสายการบังคับบัญชา โดยเจ้าคณะใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม และเจ้าคณะใหญ่มีตำแหน่งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมอีกหนึ่งตำแหน่ง เจ้าคณะใหญ่มีเขตปกครองดังต่อไปนี้

1. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 1, 2, 13, 14, และภาค 12
2. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 3, 4, 5, 6, และภาค 7

3. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 16, 17, และ ภาค 18
4. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 8, 9, 10, 11, และ ภาค12
5. เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายธรรมยุตินิกาย ปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกายทั้งหมด

ในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงยังคงให้เป็นไปตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีลำดับการปกครองดังต่อไปนี้ คือ

เจ้าคณะภาค
 เจ้าคณะจังหวัด
 เจ้าคณะอำเภอ
 เจ้าคณะตำบล
 เจ้าอาวาส

จะเห็นได้ว่ารูปแบบองค์กรการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรปกครองคณะสงฆ์ให้มีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยมีการให้อำนาจสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อกลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย ปรากฏว่าคณะอนุกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่แต่กลั่นกรองเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น แต่ไม่สามารถที่จะมีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการแต่อย่างใด ทำให้รูปแบบองค์กรการปกครองคณะสงฆ์ยังคงเป็นองค์กรที่มีศูนย์อำนาจการวินิจฉัยสั่งการอยู่ที่เดียวคือ มหาเถรสมาคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พระใบฎีกาสุนิ กิตติทินโน (แสงเพชร) (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 130 รูป จากทั้งหมด 6 วัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าพระภิกษุ สามเณร มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ในด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านอื่นพระภิกษุสามเณร มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) การศึกษาปัญหาและอุปสรรค พบว่า คณะสงฆ์ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ หลายเรื่องโดยเฉพาะเรื่อง การศึกษา ขาดการทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ การทำงานที่ไม่ชัดเจนและเด็ดขาด การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน การทำงานที่เฉื่อยชา มักทำงานแบบการย้ายอยู่กับที่ไม่มีการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การขัดแย้งกันระหว่างบ้านกับวัด การไม่ให้ความเคารพซึ่งกันและกันของผู้เฒ่าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ ปัญหาเรื่องของยาเสพติดให้โทษและอบายมุขอื่น ๆ เป็นปัญหาสำคัญของคณะสงฆ์ ที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

พระมหาวิระ วีรภาโณ (วราวุธธรรม) (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการศึกษาระดับสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการสาธารณสุขภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก ส่วนพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง พบว่า พระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิมัธยมศึกษาทางธรรม และวัดในเขตอำเภอ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน ส่วนพระภิกษุสามเณรผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง พบปัญหาใน 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง ให้ความอนุเคราะห์ สงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร

พระอธิการอภิชาติ อภิชาติ (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยในเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) พระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิมัธยมศึกษาสามัญ วุฒิมัธยมศึกษาทางธรรม วุฒิมัธยมศึกษาทางบาลี จำนวน 147 รูป พบว่าพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 51 ปี จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.60 มีพรรษา 21 – 30 พรรษา จำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.20 ระดับวุฒิการศึกษาสามัญส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 119 รูป คิดเป็นร้อยละ 81.00 มีวุฒิมัธยมศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอกมากที่สุด จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 63.90 และไม่มีวุฒิมัธยมศึกษาทางบาลีมากถึง 128 รูป คิดเป็นร้อยละ 87.10 2) ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามปฏิบัติงาน) จิตติ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) วิมังสา (การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) โดยรวมพบว่า ระดับการ

นำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 3) ผลการเปรียบเทียบระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 1 - 5 โดยวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาสายสามัญ การศึกษานักธรรม การศึกษาบาลี กับระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 4) ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี คือ การขาดสนธิสัญญางบประมาณในการใช้จ่ายทั้งเรื่องการทำนุบำรุงอาคารสถานที่ และงบประมาณในเรื่องการส่งเสริมการเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ซึ่งงบประมาณที่ได้จะได้จากการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ร้อยรายจากห้าง ประชาชนเท่านั้น ขาดการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องของปัญหาเสียดินและอบายมุขต่าง ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกสังคม แม้แต่ในคณะสงฆ์ด้วย และเป็นปัญหาที่ทำให้เสื่อมเสียเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนตลอดจนเรื่องของการทำวัตร สวดมนต์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์จำเป็นต้องปฏิบัติเป็นประจำเป็นการทำดีให้กับตนเองและส่วนรวมด้วย

พระมหาอัครพงษ์ พูลผล (2561, หน้า 226) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพรภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการศาสนศึกษามีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและวัดสังกัดอยู่ในคณะสงฆ์แต่ละอำเภอ ทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสต้องมีความเข้าใจหน้าที่ของตนเอง และมีแบบแผนในการดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง ด้านการศาสนศึกษา ควรจัดการศึกษาให้พระภิกษุและสามเณร มีความรู้ทั้งในส่วนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และปริยัติสามัญ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมการศึกษาสำหรับเยาวชน

และประชาชนทั่วไป ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่ การจัดปฏิบัติธรรม ด้านการสาธารณูปการ ควรปรับปรุงมีทัศนวิสัยให้มีความร่มรื่น สวยงามสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็นให้มีความคุ้มค่าในการใช้สอย ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างถนน สร้างโรงพยาบาลดูแลพระภิกษุสามเณรผู้เจ็บไข้ นำสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย

พระสมบัตติ สุขทวีเลิศพงศ์ และวรเดช จันทรศร (2561, หน้า 153)

ได้ทำการศึกษาในเรื่องประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นกรณีศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม 6 ด้าน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการ จำนวน 400 รูป จากประชากรพระสังฆาธิการ จำนวน 1,273 รูป ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50 ปี มีพรรษา 21 - 30 พรรษา จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จบนักธรรมชั้นเอกและไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม ประสิทธิภาพของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่าอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านงานสาธารณูปการ ด้านงานการปกครอง ด้านงานศึกษาสงเคราะห์ ด้านงานศาสนศึกษา ด้านงานเผยแผ่ศาสนาธรรมและด้านงานสาธารณสงเคราะห์ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มากที่สุดโดยลำดับ ได้แก่ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส คุณภาพการบริหาร และการมีส่วนร่วมสนับสนุน ตามลำดับ โดยมีสมการพยากรณ์ เท่ากับ .761 การวิจัยนี้ได้ค้นพบทฤษฎีการมีส่วนร่วมและได้สะท้อนให้เห็นว่าวัดยังมีการบริหารงานตามทฤษฎีองค์การในระบบปิดเพราะประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสเป็นหลัก จึงควรที่จะเปิดการบริหารกิจการวัดให้มีส่วนมีส่วนร่วมสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมภายนอกตามทฤษฎีองค์การระบบเปิดให้มากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

พระชายสมุทฺร เขมปญฺโญ (จำปาอุทุม) (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริหารงานคณะสงฆ์ลาว หลังจากศึกษาพบว่า รูปแบบและการพัฒนาการของการบริหารงานคณะสงฆ์ลาวได้เริ่มจากรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภูมิหาราช ซึ่งการบริหารงานของคณะสงฆ์ลาวได้มีการปฏิรูปเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองฝ่ายราชอาณาจักร ตลอดมาตามยุคตามสมัย เช่น ในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ก็ได้มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารงานคณะสงฆ์ลาว และสมัยเจ้าสุริยวงษาธรรมิกราช ที่ได้เริ่มต้นในการจัดการถวายสมณะศักดิ์แก่พระสงฆ์

ผู้ที่ทำคุณประโยชน์ทั้งด้านพระพุทธศาสนาและประเทศชาติ จากการศึกษาวิจัยได้พบ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานคณะสงฆ์ลาวมาจากหลายสาเหตุเช่นเกิด จากปัญหาที่ไม่กระจายอำนาจและหน้าที่ให้ทั่วถึงและเกิดจากระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวยต่อ การปฏิบัติงานที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้จากปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าผู้บริหารงานคณะสงฆ์ระดับสูงได้ละเลยต่ออำนาจหน้าที่ ขาดความรู้ และ ความรับผิดชอบ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการขาดความต่อเนื่องในการบริหารงาน ทำให้กิจการ คณะสงฆ์ลาวขาดความเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรจะเป็น

พระมหาวรวัฒน์ อภินนุโท และคณะ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาในเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิง คุณภาพโดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาส พระภิกษุและผู้อาศัยอยู่ในวัด จำนวน 22 รูป/คน และสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป ผลการวิจัย พบว่า บริบทของประเทศอินเดียประชาชนยอมรับวิปัสสนากรรมฐาน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ ดีที่สุดของการพัฒนาจิต รัฐบาลให้เสรีภาพกับการนับถือศาสนาซึ่งขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละบุคคล สภาพปัจจุบันพระภิกษุที่เผยแผ่ศาสนาไม่เพียงพอ พระภิกษุบางรูปยังมี ปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใช้รูปแบบการ บริหารตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการ ปกครอง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครอง ด้านการเผยแผ่ มีพระธรรมทูตทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมแก่ชาวอินเดีย ชาวต่างประเทศ และชาวไทยพุทธที่ไปแสวงบุญที่สังเวชนียสถาน ด้านการศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการ สอนภาษาไทยให้กับชาวอินเดีย ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือบริจาคสิ่งของ ให้แก่ผู้ยากไร้ ด้านสาธารณูปการ มีการบูรณวัด ซ่อมแซมวัด และถนนสาธารณะ

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ควรประกอบด้วย

- 1) การสนับสนุนงานด้านพระธรรม 2) การสนับสนุนงานด้านการศึกษาและเผยแผ่
- 3) การสนับสนุนด้านการสงเคราะห์ 4) การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์
- 5) การสนับสนุนด้านการก่อสร้างและบูรณะ 6) การสนับสนุนด้านการวางแผนจัดการและ การบริหาร

พระมหาพจน์ สุวโจ และพระมหาถนอม อานนุโท (2561, บทคัดย่อ, หน้า 309) ได้ศึกษาคณะสงฆ์ของศรีลังกาสภามัชจักรโปไฟนารูวะ การศึกษาของคณะสงฆ์ ศรีลังกาสภามัชจักรโปไฟนารูวะเกิดจากการปฏิรูปพระพุทธศาสนาสมัย

พระเจ้าปรากรมพหุหาราช เดิมเน้นคณะสงฆ์แต่ละนิกายต่างแยกกันปกครองเป็นอิสระ และต่างประพฤติปฏิบัติตามแนวคำสอนของอาจารย์ จึงเกิดความแตกต่างทางวัตรปฏิบัติ เป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนาทรุดโทรมเสื่อมถอย ครั้นพระเจ้าปรากรมพหุหาราชโปรด ให้ปฏิรูปพระศาสนาด้วยการรวมคณะสงฆ์เป็นหนึ่งเดียว ระบบการบริหารกิจการ คณะสงฆ์เกิดประสิทธิภาพอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการศึกษาถือว่าประสบความสำเร็จ เป็นรูปธรรม

พระครูรณาทเจติยาภิรักษ์ (ชูศรี) (2562, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดียเนปาลตามหลัก จิตวิทยา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูป ได้จากการเลือกแบบ เจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย เนปาล ในปัจจุบันใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นกระบวนการมุ่งเข้าถึงชุมชนและ บุคคลใช้แนวทางตามพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการทำงาน พระธรรมทูต 2) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย เนปาล ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 เทคนาวิถี 4 และการเผยแผ่เชิงรุก สำหรับคุณสมบัติ พระธรรมทูต ประกอบด้วย มีจริยาวัตรตรงดงาม ปณิธาแน้วนุ่ม มีองค์แห่ง พระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี จะนำไปสู่ผลคือเกิดตถาคตโพธิ์สัทธา ความเชื่อมั่นในพระตถาคต ได้แก่ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง เชื่อในพระพุทธคุณ มั่นใจในองค์พระตถาคต และเชื่อในศักยภาพ ของมนุษย์ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดียเนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา สรุปเป็น 4S Model คือ เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นหลักและใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นตัวเสริมและเพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย จึงแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางยกระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครพนม จำนวน 1015 รูป ประจำปี 2562 จำแนกเป็นพระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล จำนวน 168 รูป และพระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 883 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครพนม ประจำปี 2562 โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 รูป จำแนกเป็น พระสังฆาธิการ

ระดับเจ้าคณะ จำนวน 111 รูป และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำนวน 174 รูป ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

- 1.2.1 กำหนดอำเภอเป็นหน่วยการสุ่ม 10 อำเภอ จาก 12 อำเภอ ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบใส่คืน
- 1.2.2 กำหนดอำเภอเป็นชั้น (Strata)
- 1.2.3 ในแต่ละอำเภอที่เป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเจ้าคณะอำเภอทั้งหมด จะได้เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 19 รูป
- 1.2.4 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ใช้การสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลากแบบใส่คืน
- 1.2.5 ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างดังแสดงในตาราง

ตาราง 1 จำแสดงกลุ่มประชากร พระสังฆาธิการมหานิกาย และธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม

ลำดับ ที่	อำเภอ	ตำแหน่ง							รวม
		เจ้าคณะ				เจ้าอาวาส			
		จอ.	รจอ.	จต.	รจต.	จร.	รจร.	ผจร.	
1	เมืองนครพนม	2	2	24	0	132	2	14	176
2	ธาตุพนม	2	2	11	2	80	1	4	102
3	ท่าอุเทน	2	0	14	0	91	0	0	107
4	นาแก	2	2	13	4	91	0	6	118
5	วังยาง	1	0	3	0	22	0	3	29
6	บ้านแพง	2	1	8	0	50	0	1	62
7	ศรีสงคราม	2	1	12	0	66	0	4	85
8	ปลาปาก	2	1	11	0	60	2	6	82
9	เรณูนคร	2	2	10	2	67	1	4	88
10	นาหว้า	2	1	8	0	53	1	6	71

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	อำเภอ	ตำแหน่ง							รวม
		เจ้าคณะ				เจ้าอาวาส			
		จอ.	รจอ.	จต.	รจต.	จร.	รจร.	พจร.	
11	โพนสวรรค์	1	1	9	0	57	1	0	69
12	นาทม	1	0	3	0	22	0	0	26
รวม		21	13	126	8	791	8	48	1015
รวมทั้งหมด		168				847			1015

ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครพนม (2562, หน้า 1)

ตาราง 2 แสดงกลุ่มตัวอย่าง พระสังฆาธิการมหานิกาย
และธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม

ลำดับ ที่	อำเภอ	ตำแหน่ง							รวม
		เจ้าคณะ				เจ้าอาวาส			
		จอ.	รจอ.	จต.	รจต.	จร.	รจร.	พจร.	
1	เมืองนครพนม	2	1	10	0	23	2	4	42
2	ธาตุพนม	2	1	10	2	23	1	3	42
3	ท่าอุเทน	2	0	9	0	21	0	0	32
4	นาแก	2	2	9	4	16	0	3	36
5	บ้านแพง	2	1	8	0	10	0	1	22
6	ศรีสงคราม	2	1	7	0	10	0	2	22
7	ปลาปาก	2	1	6	0	10	2	3	24
8	เรณูนคร	2	1	5	2	11	1	2	24
9	นาหว้า	2	1	5	0	12	1	2	23
10	โพนสวรรค์	1	1	5	0	10	1	0	18
รวม		19	10	74	8	146	8	20	285
รวมทั้งหมด		111				174			285

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม

จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบรายการ (Check List) จำแนกเป็น สถานภาพการดำรงตำแหน่ง หน้าที่สังกัด พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง
2. ด้านศาสนศึกษา
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์
4. ด้านการเผยแผ่
5. ด้านสาธารณูปการ
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการสร้างของลิเคอร์ท (Likert's 5 Rating Scale) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาเครื่องมือที่ผู้วิจัยในลักษณะใกล้เคียงกันแล้วนำมาพัฒนา สอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบรายการ (Check List)
  - ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
3. ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบสอบถามและศึกษา แบบสอบถาม ที่นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างไว้และนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาและ ประมวลองค์ความรู้ และพิจารณากำหนดโครงสร้างเพื่อสอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ แล้วเขียนแบบสอบถามฉบับหนึ่ง เพื่อนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำชี้แนะ ตรวจสอบ (Content Validity) การใช้ภาษา (Wording)
4. นำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณา ความเที่ยงตรง Validity โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อความการวัดกับนิยามศัพท์ เฉพาะ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีรายนาม ดังนี้
  - 4.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร คณบดีคณะครุศาสตร์ และประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
  - 4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
  - 4.3 พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

4.4 พระครูศรีปริยัติการ รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครพนม
เจ้าอาวาสวัดโอกาส และรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครพนม

4.5 พระอธิการรัฐชัย ชุตินุธโร เจ้าอาวาสวัดโสภณธรรมาราม
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

5. นำแบบสอบถามมาประเมิน วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง
ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC: Index of Item Congruence) แล้วเลือกข้อที่มี
ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาข้อคำถาม

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้สอดคล้องกับนิยาม

ศัพท์เฉพาะ

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับนิยาม

ศัพท์เฉพาะ

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำ
กลับไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง เมื่อได้ความเห็นชอบแล้ว
นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ
และ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 50 รูป คือ อำเภอวังยาง และอำเภอนาทม
โดยเลือกเจ้าคณะอำเภอในแต่ละอำเภอ 1 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ 1 รูป เจ้าคณะตำบล 5 รูป
รองเจ้าคณะตำบล 5 รูป เจ้าอาวาส 11 รูป รองเจ้าอาวาส 12 รูป ผู้ช่วยเจ้าอาวาส 13 รูป

7. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยให้ค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมแต่ละด้าน (Item total
correlation) แล้วเลือกพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ที่มีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ ระดับ .05 (ค่า r ตั้งแต่ 0.23 ขึ้นไป)

8. นำข้อคำถามจากข้อที่ 7 ที่มีอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์มาหาค่า
ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
(Coefficient-alpha) ตามวิธีของ (Cronbach) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปได้ค่าความเชื่อมั่นทั้ง
ฉบับ คือ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม มีค่าอำนาจจำแนก
อยู่ระหว่าง 0.234 - 0.793 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.942

9. นำแบบสอบถามฉบับดังกล่าวเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์อีกครั้ง เมื่อได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพแล้ว นำไปพิมพ์เป็นฉบับจริงแล้วใช้
เก็บข้อมูลต่อไป

10. ตรวจสอบแบบสอบถามและจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์
เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามด้วย
ตนเองโดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงเจ้าคณะอำเภอ รongเจ้าคณะอำเภอ
เจ้าคณะตำบล รongเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รongเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในจังหวัด
นครพนม เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขออนุญาตให้เก็บข้อมูลไปขอความ
ร่วมมือและคำแนะนำวิธีการรวบรวมข้อมูลให้ทราบ และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวม
ข้อมูลในจังหวัดนครพนม

3. ผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ติดตาม
ถ้าเก็บครั้งแรกไม่ได้ ผู้วิจัยจะติดตามเก็บในรอบต่อไปโดยขอนัดวันเวลาในการเก็บ
แบบสอบถามจนได้ครบตามจำนวน

4. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วเมื่อ
ตรวจสอบความสมบูรณ์พบว่า ทุกชุดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย หลังจากที่ได้รับแบบสอบถาม
คือทั้งหมดแล้ว นำแบบสอบถามทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการ
วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งใช้ค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ
แบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ

4.1.2 เปรียบเทียบตามคุณลักษณะ โดยจำแนกตามนิยามที่สังกัด
 พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยใช้สถิติวิเคราะห์
 ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้
 วิธีของ (Scheffe) หรือ LSD Method ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยใช้การ
 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและรายข้อ ซึ่งใช้เกณฑ์การ
 ตัดสินค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้
 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการ
 บริหารกิจการคณะสงฆ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการ
 บริหารกิจการคณะสงฆ์ มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการ
 บริหารกิจการคณะสงฆ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการ
 บริหารกิจการคณะสงฆ์ น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการ
 บริหารกิจการคณะสงฆ์ น้อยที่สุด

4.1.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

4.1.3.1 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 “ประสิทธิผลการบริหาร
 กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะ
 อำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และ
 อยู่ในระดับมาก” สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.1.3.2 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 “ประสิทธิผลการบริหาร
 กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะ
 อำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส
 มีความแตกต่างกัน” สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way
 ANOVA) กรณีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่าง
 ของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้ Scheffe's method หรือ LSD Method ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการ คณะสงฆ์

ผู้วิจัยร่างแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยมี
ขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. นำผลการบริหารงานในด้าน ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ที่มีค่าเฉลี่ยรายด้านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มาร่างเป็นประเด็นคำสัมภาษณ์แล้วนำคำ
สัมภาษณ์ดังกล่าวไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอแนวคิดหรือวิธีการ
พัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนมโดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ
เป็นนักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ
จำนวน 5 รูป ผู้เชี่ยวชาญที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 2 รูป
ซึ่งมีรายนาม ดังนี้

1.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร คณบดีคณะครุศาสตร์และ
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่ คณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์ คณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.4 พระครูสุวิมลธรรมสถิต เจ้าอาวาสวัดหัวบึงทุ่ง และเจ้าคณะอำเภอ
ธาตุพนม จังหวัดนครพนม

1.5 พระครูวิชิตวรเขต เจ้าคณะอำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม

1.6 พระครูกิตติพัฒน์สุนทร รองเจ้าคณะอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

1.7 พระครูศรีปริยัติการ เจ้าอาวาสวัดโสภา รองเจ้าคณะอำเภอเมือง
นครพนม

1.8 พระครูสิริเจติยานุกิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด
พระธาตุพนมวรวิหาร และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

1.9 พระครูสุวรรณทัตตนาทร เจ้าอาวาสวัดโพนทอง อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

1.10 พระครูปลัดธีรธรรม อุปสมโ เจ้าอาวาสวัดสามโพธิ์คำ
และรองเจ้าคณะตำบลพุ่มแก อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

2. นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพ
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำเสนอต่อ
ประธานกรรมการ และกรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัย

3. นำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม โดยดำเนินการนำเสนอในรูปแบบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
%	แทน	ร้อยละ
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจง t (t-test)
F	แทน	ค่าสถิติการแจกแจง F (F-test)
df	แทน	ค่าระดับชั้นแห่งความอิสระ
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน
*	แทน	การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และคาร์ยอละ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม สถานภาพการดำรงตำแหน่ง นิกายที่สังกัด พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นรายละเอียด กับสถานภาพการดำรงตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส นิกายที่สังกัด คือ มหานิกาย และธรรมยุติกนิกาย พรรษา คือ น้อยกว่า 10 พรรษา ตั้งแต่ 10 – 20 พรรษา มากกว่า 20 พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม คือ นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม คือ ป.1-2 – ป.๓.3 ป.๓.4 – ป.๓.6 ป.๓.7 – ป.๓.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
1. สถานะภาพการดำรงตำแหน่ง	พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ	111	38.90
	พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส	174	61.10
	รวม	285	100.00
2. ฌิกายที่สังกัด	มหานิกาย	200	72.20
	ธรรมยุติกนิกาย	85	29.8
	รวม	285	100.00
3. พรรษา	น้อยกว่า 10 พรรษา	50	17.50
	ตั้งแต่ 10-20 พรรษา	200	70.20
	มากกว่า 20 พรรษา	35	12.30
	รวม	285	100.00
4. วุฒิการศึกษานักธรรม	นักธรรมตรี	7	2.50
	นักธรรมโท	16	5.60
	นักธรรมเอก	262	91.90
	รวม	285	100.00
5. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	193	67.70
	ประโยค 1-2 - ป.ศ.3	28	9.80
	ป.ศ.4 - ป.ศ.6	25	8.80
	ป.ศ.7 - ป.ศ.9	39	13.70
	รวม	285	100.00

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ จำนวน 111 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.90 พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 174 รูป จำนวน 61.10 สังกัดมหานิกาย จำนวน 200 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.20 ธรรมยุติกนิกาย จำนวน 85 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.80 พรรษา น้อยกว่า 10 พรรษา จำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.50 พรรษา ตั้งแต่ 10-20 พรรษา จำนวน 200 รูป คิดเป็นร้อยละ 70.20 มากกว่า 20 พรรษา จำนวน 35 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.30 นักธรรมตรี จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.50 นักธรรมโท จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.60 นักธรรมเอก

จำนวน 262 รูป คิดเป็นร้อยละ 91.90 ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม จำนวน 193 รูป คิดเป็นร้อยละ 67.70 ประโยค 1-2 - ป.ศ.3 จำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.80 ป.ศ.4 - ป.ศ.6 จำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.80 ป.ศ.7 - ป.ศ.9 จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม

1. การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ในจังหวัดนครพนม

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ด้านที่	ประเด็นการศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	ด้านการปกครอง	4.14	0.68	มาก
2	ด้านศาสนศึกษา	4.13	0.63	มาก
3	ด้านศึกษาสงเคราะห์	4.08	0.67	มาก
4	ด้านการเผยแผ่	4.04	0.69	มาก
5	ด้านสาธารณูปการ	3.97	0.67	มาก
6	ด้านสาธารณสงเคราะห์	4.01	0.69	มาก
	รวม	4.06	0.57	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปกครอง ($\bar{x} = 4.14$) ด้านศาสนศึกษา ($\bar{x} = 4.13$) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x} = 4.08$) ด้านการเผยแผ่ ($\bar{x} = 4.04$) ด้านสาธารณูปการ ($\bar{x} = 3.97$) และด้านสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{x} = 4.01$)

2. การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ในจังหวัดนครพนม

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
ด้านที่ 1 ด้านการปกครอง

ข้อที่	ประเด็นการศึกษา ด้านที่ 1 ด้านการปกครอง	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	กำกับดูแลไวยาวัจกร และบุคคลภายใต้การปกครอง ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	4.12	0.85	มาก
2	การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานบริหารให้ เป็นไปตามระเบียบของวัด	4.15	0.82	มาก
3	การปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรที่ประพฤติ ผิดพระวินัย กฎหมายเป็นไปอย่างยุติธรรม	4.12	0.83	มาก
4	ปกครอง ดูแล พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย	4.15	0.81	มาก
5	มีการประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น	4.15	0.82	มาก
รวม		4.14	0.68	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ปกครองดูแล พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย ($\bar{x} = 4.15$) รองลงมา คือ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานบริหารให้ เป็นไปตามระเบียบของวัด ($\bar{x} = 4.15$) และมีการประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ($\bar{x} = 4.15$)

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
ด้านที่ 2 ด้านศาสนศึกษา

ข้อที่	ประเด็นการศึกษา ด้านที่ 2 ด้านศาสนศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี สามัญศึกษา และอุดมศึกษา ให้พระภิกษุสามเณร เป็นไปอย่างทั่วถึง	4.22	0.85	มาก
2	ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญ ธรรมและครูพระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและ กำลังใจ	4.21	0.77	มาก
3	การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ แผนกบาลีเป็นอย่างไรดี	4.18	0.83	มาก
4	การส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์และ สามเณรที่สอบไล่ได้เปรียญธรรมหรือนักธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง	4.24	0.79	มาก
5	การร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดการศึกษา เป็นอย่างไรดี	4.13	0.81	มาก
6	การสนับสนุนหนังสืออุปกรณ์การเรียน สำหรับ เรียนพระปริยัติธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง	4.08	0.85	มาก
7	ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรม ศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียน	4.04	0.85	มาก
8	การพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง	3.97	0.85	มาก
9	การนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนมาใช้ ในการจัดการศึกษา	4.07	0.81	มาก
	รวม	4.13	0.63	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม ด้านศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ การส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่สอบไล่ได้เปรียญธรรม หรือนักธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมา คือ การจัดการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรมบาลี สามัญศึกษา และอุดมศึกษา ให้พระภิกษุสามเณร เป็นไป อย่างทั่วถึง ($\bar{x} = 4.22$) และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมและครู พระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและกำลังใจ ($\bar{x} = 4.21$)

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 3 ด้านศึกษาสงเคราะห์

ข้อที่	ประเด็นการศึกษา ด้านที่ 3 ด้านศึกษาสงเคราะห์	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ	4.09	0.83	มาก
2	การประชุม วางแผน เพื่อจัดการศึกษาสงเคราะห์	4.09	0.85	มาก
3	การจัดโครงการสร้างการบริหารงานด้านศึกษา สงเคราะห์ที่มีความชัดเจนครอบคลุม	4.10	0.84	มาก
4	มีการติดตาม ประเมินผล การจัดการศึกษา สงเคราะห์อย่างเป็นระบบ	4.09	0.85	มาก
5	ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ จัดหาอุปกรณ์ทางการ ศึกษา เพื่อช่วยเหลือโรงเรียน	4.08	0.82	มาก
6	มีการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยธรรม	4.02	0.80	มาก
รวม		4.08	0.67	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม ด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือการจัดโครงการสร้างการบริหารงานด้านศึกษาสงเคราะห์ที่มีความชัดเจนครอบคลุม

($\bar{x} = 4.10$) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.09$) และการประชุม วางแผน เพื่อจัดการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x} = 4.09$) มีการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ ($\bar{x} = 4.09$)

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
ด้านที่ 4 ด้านการเผยแผ่

ข้อที่	ประเด็นการศึกษา ด้านที่ 4 ด้านการเผยแผ่	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	การวางแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างครอบคลุม	4.03	0.87	มาก
2	มีการแบ่งผู้รับผิดชอบ เพื่อจัดการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน	4.05	0.85	มาก
3	มีการติดตาม ประเมินผล จัดการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ	4.08	0.85	มาก
4	มีการจัดให้มีการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะให้กับเด็กและเยาวชน	4.03	0.88	มาก
5	ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น โครงการพระธรรมทูต โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5	4.03	0.92	มาก
6	ได้จัดตั้งห้องสมุด เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นภายในวัดหรือในชุมชน	4.06	0.87	มาก
7	มีการเผยแผ่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถาภายในวัด	4.01	0.88	มาก
8	มีการเผยแผ่ธรรมด้วยการมอบหนังสือธรรมะให้องค์กรต่าง ๆ	4.01	0.89	มาก
9	มีการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป	4.06	0.82	มาก
รวม		4.04	0.69	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านการเผยแผ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ มีการติดตาม ประเมินผล จัดการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมา คือ มีการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ($\bar{x} = 4.06$) และได้จัดตั้งห้องสมุด เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นภายในวัดหรือในชุมชน ($\bar{x} = 4.06$)

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 5 ด้านสาธารณูปการ

ข้อที่	ประเด็นการศึกษา ด้านที่ 5 ด้านสาธารณูปการ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	การจัดระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	4.05	0.86	มาก
2	การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการ	3.97	0.91	มาก
3	การจัดลำดับความสำคัญในการสร้างสิ่งสาธารณูปการ	3.97	0.86	มาก
4	การปรับทัศนียภาพภายในวัดให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่น	3.90	0.92	มาก
5	ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดอย่างเป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณร	3.94	0.80	มาก
6	การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น	4.01	0.84	มาก
7	การจัดทำบัญชีสิ่งสาธารณูปการ มีความถูกต้องเป็นปัจจุบัน	3.97	0.80	มาก
รวม		3.97	0.67	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ การจัดระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมา คือ การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ($\bar{x} = 4.01$) และการจัดทำบัญชีสิ่งสาธารณูปการ มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.97$)

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านที่ 6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

ข้อที่	ประเด็นการศึกษา ด้านที่ 6 ด้านสาธารณสงเคราะห์	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1	การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน เช่น การสร้างถนน การสร้างโรงพยาบาล เป็นต้น	3.96	0.84	มาก
2	การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือวัดหรือชุมชนที่ประสบภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย	3.98	0.83	มาก
3	การช่วยเหลือสนับสนุนโรงพยาบาล ช่วยดูแลสงเคราะห์ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล	4.05	0.84	มาก
4	เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรม และถูกต้องตามพระธรรมวินัย ถูกต้องตามกฎหมาย	4.03	0.86	มาก
5	มีการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน	4.05	0.90	มาก
รวม		4.01	0.69	มาก

จากตาราง 10 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ การช่วยเหลือสนับสนุนโรงพยาบาล ช่วยดูแลสงเคราะห์ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมา คือ มีการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือวัดที่ประสบภัย

และขาดแคลน ($\bar{x} = 4.05$) และเป็นสิ่งที่พึงทางจิตใจ ให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินชีวิต ด้วยหลักธรรม และถูกต้องตามพระธรรมวินัย ถูกต้องตามกฎหมาย ($\bar{x} = 4.03$)

**ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง นิกายที่สังกัด พรรษา
วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม โดยรวมและรายด้าน**

1. เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์	สถานภาพการดำรงตำแหน่ง				t-test	Sig
	เจ้าคณะ		เจ้าอาวาส			
	111 รูป		174 รูป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการปกครอง	4.12	0.81	4.15	0.57	-.416	.677
2. ด้านศาสนศึกษา	4.03	0.74	4.19	0.55	-1.987*	.048
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	4.05	0.74	4.09	0.62	-.536	.592
4. ด้านการเผยแผ่	3.98	0.75	4.08	0.66	-1.119	.264
5. ด้านสาธารณูปการ	3.87	0.74	4.05	0.60	-2.192*	.013
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	3.98	0.78	4.11	0.62	-2.842**	.005.
รวม	3.98	0.64	4.11	0.51	-1.839	067

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 11 พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด
นครพนม ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน โดยรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน
ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็น

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ ส่วนด้านที่เหลือมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามนิิกายที่สังกัด โดยรวมและรายด้าน

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามนิิกายที่สังกัด

ประสิทธิผลการบริหารกิจการ คณะสงฆ์	นิิกายที่สังกัด				t-test	Sig
	มหานิกาย		ธรรมยุติกนิิกาย			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการปกครอง	4.15	0.63	4.11	0.77	.504	.615
2. ด้านศาสนศึกษา	4.18	0.60	4.00	.068	2.237*	.026
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	4.07	0.69	4.10	0.63	-.460	.646
4. ด้านการเผยแผ่	4.05	0.72	4.02	0.65	.261	.795
5. ด้านสาธารณูปการ	4.00	0.66	3.92	0.69	.811	.418
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	4.02	0.67	4.00	0.74	.299	.765
รวม	4.08	0.58	4.03	0.55	.709	.479

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 12 พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามนิิกายที่สังกัด โดยรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านศาสนศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยมหานิกายมีความคิดเห็นมากกว่าธรรมยุติกนิิกาย ส่วนด้านที่เหลือมีความ คิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามพรรษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามพรรษา

ประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	.490	2	.245	.528	.590
	ภายในกลุ่ม	130.903	282	.464		
	รวม	131.393	284			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.227	2	.113	.280	.756
	ภายในกลุ่ม	114.412	282	.406		
	รวม	114.639	284			
3. ด้านศึกษา สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	1.647	2	.823	1.812	.165
	ภายในกลุ่ม	128.165	282	.454		
	รวม	129.812	284			
4. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	.492	2	.246	.500	.607
	ภายในกลุ่ม	138.572	282	.491		
	รวม	139.064	284			
5. ด้านสาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	1.064	2	.532	1.179	.309
	ภายในกลุ่ม	127.218	282	.451		
	รวม	128.282	284			
6. ด้านสาธารณ สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	4.093	2	.046	4.314*	.014
	ภายในกลุ่ม	133.765	282	.474		
	รวม	137.858	284			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.945	2	.472	1.441	.238
	ภายในกลุ่ม	92.399	282	.328		
	รวม	93.344	284			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 13 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ที่มีพรรษาต่างกัน โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำด้านดังกล่าวไป เปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe ดังตาราง 14

ตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามพรรษา โดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน

ประสิทธิผล	พรรษา		พรรษา		
			น้อยกว่า 10 พรรษา	ตั้งแต่ 10-20 พรรษา	มากกว่า 20 พรรษา
ด้านสาธารณสงเคราะห์		$\bar{x}$	4.16	4.13	4.06
	น้อยกว่า 10 พรรษา	4.16	-	-.20	-.44*
	ตั้งแต่ 10 - 20 พรรษา	4.13	-	-	-.24
	มากกว่า 20 พรรษา	4.06	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 14 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามพรรษา เป็นรายคู่ พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะและ เจ้าอาวาส ที่มีพรรษาน้อยกว่า 10 พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านสาธารณ สงเคราะห์ มากกว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ที่มีพรรษา มากกว่า 20 พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ทั้งโดยรวมและ รายด้าน

ตาราง 15 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

ประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	.214	2	.107	.230	.795
	ภายในกลุ่ม	131.179	282	.465		
	รวม	131.393	284			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.053	2	.526	1.307	.272
	ภายในกลุ่ม	113.586	282	.403		
	รวม	114.639	284			
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	1.775	2	.888	1.955	.144
	ภายในกลุ่ม	128.037	282	.454		
	รวม	129.812	284			
4. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	1.424	2	.712	1.458	.234
	ภายในกลุ่ม	137.641	282	.488		
	รวม	139.064	284			
5. ด้านสาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	2.249	2	1.124	2.516	.083
	ภายในกลุ่ม	126.033	282	.447		
	รวม	128.282	284			
6. ด้านสาธารณ สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	1.857	2	.929	1.925	.148
	ภายในกลุ่ม	136.000	282	.482		
	รวม	137.858	284			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.071	2	.535	1.636	.197
	ภายในกลุ่ม	92.273	282	.327		
	รวม	93.344	284			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 15 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน

5. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม ทั้งโดยรวม และรายด้าน

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ในจังหวัด นครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม

ประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	1.230	3	.410	.885	.449
	ภายในกลุ่ม	130.163	281	.463		
	รวม	131.393	284			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2.686	3	.895	2.247	.083
	ภายในกลุ่ม	111.953	281	.398		
	รวม	114.639	284			
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	1.312	3	.437	.956	.414
	ภายในกลุ่ม	128.501	281	.457		
	รวม	129.812	284			
4. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	.987	3	.329	.670	.571
	ภายในกลุ่ม	138.077	281	.491		
	รวม	139.064	284			
5. ด้านสาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	2.429	3	.810	1.808	.146
	ภายในกลุ่ม	125.853	281	.448		
	รวม	128.282	284			
6. ด้านสาธารณ สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	5.647	3	1.882	4.000**	.008
	ภายในกลุ่ม	132.211	281	.471		
	รวม	137.858	284			

ตาราง 16 (ต่อ)

ประสิทธิผลการบริหาร กิจการคณะสงฆ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.889	3	.630	1.935	.124
	ภายในกลุ่ม	91.455	281	.325		
	รวม	93.344	284			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 16 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำด้านดังกล่าวไปเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe ดังตาราง 17

ตาราง 17 ผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม โดยรวม จำแนกเป็นรายด้าน

ประสิทธิผล	วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม		วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม			
			ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม	ประโยค 1-2 - ป.ศ.3	ป.ศ.4 - ป.ศ.6	ป.ศ.7 - ป.ศ.9
ด้านสาธารณ		$\bar{x}$	4.18	3.97	4.05	4.12
สงเคราะห์	ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม	4.18	-	-.20	-.47*	-.01

ตาราง 17 (ต่อ)

ประสิทธิผล	วุฒิการศึกษาปริญญา ธรรม		วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม			
			ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม	ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	ป.ธ.4 - ป.ธ.6	ป.ธ.7 - ป.ธ.9
	ประโยค 1-2 - ป.ธ.3	3.97	-	-	.27	.19
	ป.ธ.4 - ป.ธ.6	4.05	-	-	-	.46
	ป.ธ.7 - ป.ธ.9	4.12	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 17 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม เป็นรายคู่ พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าอาวาส ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม 7 - 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด

นครพนม

แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มาคัดเลือกประเด็นของประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหา

แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาเทียบกับเกณฑ์ที่ระบุไว้ ซึ่งมีข้อสรุปเพื่อพัฒนาดังรายละเอียดในตาราง 18

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม เพื่อนำมาหาแนวทางการพัฒนา

ประสิทธิผล	$\bar{x}$	แปลค่า	สรุปการพัฒนา
1. ด้านการปกครอง	4.14	มากกว่า	สูงกว่าค่าเฉลี่ย
2. ด้านศาสนศึกษา	4.13	มากกว่า	สูงกว่าค่าเฉลี่ย
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	4.08	มากกว่า	สูงกว่าค่าเฉลี่ย
4. ด้านการเผยแผ่	4.04	น้อยกว่า	จำเป็นต้องพัฒนา
5. ด้านสาธารณูปการ	3.97	น้อยกว่า	จำเป็นต้องพัฒนา
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	4.01	น้อยกว่า	จำเป็นต้องพัฒนา
รวม	4.06	-	-

จากตาราง 18 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ควรได้รับการพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัย ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ในด้านที่ควรพัฒนา มาร่างเป็นแบบสัมภาษณ์และนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาซึ่งได้ผลดังนี้

1. ด้านการเผยแผ่

จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ปรากฏผล ดังนี้

“...ควรคำนึงถึงงานด้านการเผยแผ่ เช่น ทุกเย็นวันศุกร์ ทางคณะสงฆ์ควรมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น มีการสวดมนต์ไหว้พระทุกวันศุกร์ มีการเผยแผ่พระธรรมเทศนาผ่านทางออนไลน์ ข้อความร่วมมือจากโรงเรียนให้นักเรียนได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่คนในครอบครัว มีการเข้าไปหาชาวบ้าน มีการสร้างโอกาส

เช่น ให้สนับสนุนในการใช้พื้นที่ของชาวบ้าน พระควรเป็นนักเทศน์ มีการสอดแทรกธรรมะ ให้แก่ชุมชน...”

(ไชยา ภาวะบุตร, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาพระธรรมเทศนาทุก ๆ วันพระ และเน้นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น ศาสนพิธี การประกอบพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

(ธวัชชัย ไพไหล, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...มีการอบรมให้ความรู้ ทั้งในวัด และในโรงเรียน มีสื่อออนไลน์...”

(เพลินพิศ ธรรมรัตน์, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้ในรอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม ควรอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พุทธศาสนิกชน และสำนักพระพุทธศาสนาควรมีนโยบายให้ไปวัดในวันหยุด เพื่อปฏิบัติธรรม...”

(พระครูสุวิมลธรรมสถิต, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีกองวิชาการ กองฝึกอบรมพระวิทยากรเพื่อช่วยในการสืบค้นข้อมูล เทคนิคในการอบรมต่าง ๆ โดยเฉพาะแนวทางและบุคลากรในวัดจะต้องตระหนักถึงปัญหาในการเผยแผ่ในมากและหมั่นฝึกฝนตนเองทั้งปริยัติและปฏิบัติ ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา...”

(พระครูวิชิตวรเขต, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการสรรหางบประมาณจากทางราชการหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา...”

(พระครูกิตติพัฒนสุนทร, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...พระผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญต่อการเผยแผ่ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา...”

(พระครูศรีปริยัติการ, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรที่มีความสามารถที่ได้เปรียญธรรมในชั้นประโยคสูง ๆ ได้มีโอกาสในการเผยแผ่พระธรรมให้มากกว่านี้...”

(พระครูสิริเจตยานุกิจ, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด...”

(พระสุวรรณหัตถนาธร, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ ควรมีเอกสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอและทั่วถึงต่อพระภิกษุสามเณรที่มีความต้องการ...”

(พระครูปลัดธีรธรรม อุบลโม, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

ผู้วิจัยได้นำคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้ดังนี้

1. มีการจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนาทั้งในวัดธรรมสวนะ และวันสำคัญของทางวัดทั่วไป ตลอดจนจนถึงการจัดอบรมสมณะวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทั้งแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาสาธุชนทั่วไป
2. มีการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม จัดศาสนพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนา
3. มีการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่ประชาชนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดพิมพ์หนังสือธรรมและวารสารที่เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
4. พระภิกษุและสามเณร และผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อความเจริญและความสันติสุขทั้งชีวิตของตนเองและของผู้อื่น

2. ด้านสาธารณูปการ

จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ปรากฏผล ดังนี้

“...ขอความร่วมมือจากภาครัฐและชุมชนเพื่อสร้างหรือปรับปรุงวัดให้มีความสวยงามน่าอยู่ มีการทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว...”

(ไชยา ภาวะบุตร, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...ขอความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการ และภาคส่วนในการสนับสนุน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านสาธารณูปการ ควรขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางพระพุทธศาสนาปรับปรุง ซ่อมแซม บูรณะศาสนสถาน และอื่น ๆ

(ธวัชชัย ไพใหญ่, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...มีส่วนร่วมกับชุมชน เด็กเยาวชนเข้าพัฒนา มีการประสานงานกับท้องถิ่น...”

(เพลินพิศ ธรรมรัตน์, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดเพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นที่สงบ..”

(พระครูสุวิมลธรรมสถิต, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...การก่อสร้าง ไม่ควรสร้างเกินความจำเป็น ควรแบ่งสัดส่วนให้ชัดเจน ควรก่อสร้างกำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัดอย่างชัดเจน วัดควรเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม...”

(พระครูวิจิตรเวท, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีผู้ดูแลและซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีสภาพที่ใช้การได้นาน และประหยัดที่สุด ต้องมีการเก็บรักษาอย่างดีและเป็นระเบียบเรียบร้อย...”

(พระครูกิตติพัฒนสุนทร, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกา ให้มีเพียงพอแก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะอุบาสก อุบาสิกาในด้านที่พัก ควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน...”

(พระครูศรีปริยัติการ, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีระบบเสียงภายในวัดให้ครอบคลุมทั่วถึงและควรมีเสียงธรรมตามสายเพื่อให้ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรม และทำบุญได้มีโอกาสฟังธรรมไปด้วย...”

(พระครูสิริเจตยานุกิจ, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการจัดระบบน้ำ ไฟฟ้า ให้เพียงพอและสะอาดและปลอดภัยแก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม...”

(พระครูสุวรรณทัศนาคร, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลห้องน้ำในช่วงของการปฏิบัติธรรม เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการใช้บริการ ควรมีเจ้าหน้าที่ในการดูแลที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้เป็นระเบียบและสะอาด ประจำเขตต่าง ๆ...”

(พระครูปลัดธีรธรรม อุปลโม, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

ผู้วิจัยได้นำคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้ดังนี้

1. มีการสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติไว้ในวัด ด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร
2. ก่อสร้างควรมีการเพิ่มเติมให้เพียงพอ มีความประหยัดและคุ้มค่าแก่การปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เพื่อเป็นการสืบต่อและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและถาวร โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดให้ประหยัดที่สุด
3. ควรมีเจ้าหน้าที่ในการดูแลที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดให้เป็นระเบียบและสะอาด ประจำเขตต่าง ๆ

3. ด้านสาธารณสงเคราะห์

จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ปรากฏผล ดังนี้

“...วัดควรช่วยเหลือชุมชน เพื่อใช้ชุมชนได้ช่วยเหลือทางวัด เพื่อให้ชุมชนและวัดมีชีวิตเป็นอยู่ที่ดีขึ้น...”

(ไชยา ภาวะบุตร, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...สถาบันทางศาสนา ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษา ชุมชน ร่วมกันพัฒนาและจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ และพัฒนาสาธารณะ ควรมีการ ประเมินผลในกิจกรรมและโครงการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณสุขสงเคราะห์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานครั้งต่อไป...”

(ธวัชชัย ไพไหล, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...ให้ความรู้ สื่อสาร เป็นตัวกลางในการสื่อสารให้ผู้มีจิตศรัทธา มีข้อมูล ข่าวสารออนไลน์ มีการเยี่ยมเยียนชาวบ้าน...”

(เพลินพิศ ธรรมรัตน์, สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2563)

“...วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้นำทิศทางที่ถูกต้องที่ควรในการพัฒนา ชุมชน...”

(พระครูสุวิมลธรรมสถิต, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควรให้การช่วยเหลือในการสงเคราะห์ ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน

(พระครูวิชิตวรเขต, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...วัดควรเป็นศูนย์กลางรวมในการสร้างความสามัคคีธรรมในชุมชน ไม่ควร สะสมวัตถุวัตถุมากเกินไป ต้องรู้จักเอื้อเพื่อต่อชุมชนอย่าเห็นแก่ตัว...”

(พระครูกิตติพัฒนสุนทร, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา...”

(พระครูศรีปริยัติการ, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยกันในการ ให้ความช่วยเหลือแก่สังคม...”

(พระครูสิริเจตยานุกิจ, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“ควรขยายการช่วยเหลือหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น...”

(พระครูสุวรรณทัศนาร, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

“...ควรให้มีหน่วยงานเข้าไปทำความเข้าใจในอาชีพต่าง ๆ เพื่อสามารถ
ฟังตนเองได้...”

(พระครูปลัดธีรธรรม อุปสโม, สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2563)

ผู้วิจัยได้นำคำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนา
ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้ดังนี้

มีการดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือแก่
ประชาชนในชุมชน และสังคมทั้งในที่ใกล้และที่ไกล โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณ
สมบัติหรือสาธารณกุศล เช่นมีการให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาและให้ดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประหยัดมัธยัสถ์ ตลอดจนจนถึงการมอบ
อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเป็นการอนุเคราะห์
สังคมโดยส่วนรวม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัด

นครพนมโดยจำแนกตาม สถานภาพการดำรงตำแหน่ง นิกายที่สังกัด พรรษา

วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

3. เพื่อหาแนวทางยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบรายการ (Check List) ประกอบด้วย ตำแหน่งหน้าที่ หน้าที่สังกัด

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครพนม ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง
2. ด้านศาสนศึกษา
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์
4. ด้านการเผยแผ่
5. ด้านสาธารณูปการ
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามด้วยตนเองโดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงเจ้าคณะอำเภอ ในจังหวัดนครพนม เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขออนุญาตให้เก็บข้อมูลไปขอความร่วมมือและคำแนะนำวิธีการรวบรวมข้อมูลให้ทราบ และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในจังหวัดนครพนม
3. ผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ติดตามถ้าเก็บครั้งแรกไม่ได้ ผู้วิจัยจะติดตามเก็บในรอบต่อไปโดยขอนัดเวลาในการเก็บแบบสอบถามจนได้ครบตามจำนวน
4. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วเมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์พบว่า ทุกชุดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้
จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามคือ
ทั้งหมดแล้ว นำแบบสอบถามทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์
โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งใช้ค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ
แบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและรายข้อ ซึ่งใช้เกณฑ์การตัดสินค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้
(บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.00 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ น้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบตามคุณลักษณะ โดยจำแนกตามนิยามที่สังกัด พรรษา
วุฒิกการศึกษาทางธรรม และวุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ (Scheffe) หรือ LSD Method ตามความเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ในจังหวัดนครพนม สรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวม
อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการปกครอง
ด้านศาสนศึกษา และด้านศึกษาสงเคราะห์

2. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ที่มี
สถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน โดยรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันไม่แตกต่างกัน
เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า
พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ มีความคิดเห็น
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส
มีความคิดเห็นมากกว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ

3. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม
นิกายที่สังกัด โดยรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า
ด้านศาสนศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
โดยมหานิกายมีความคิดเห็นมากกว่าธรรมยุติกนิกาย

4. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ตามความ
คิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ที่มีพรรษาต่างกัน โดยรวม ไม่มีความ
แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็น
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาขั้นธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน

6. ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม
วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า
ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. แนวทางการพัฒนา ผู้วิจัยนำประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ในจังหวัดนครพนม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยรวมมาวิเคราะห์ก่อนสัมภาษณ์

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสามารถสรุปได้ดังนี้

7.1 ด้านการเผยแผ่ 1) มีการจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนาทั้งในวัด ธรรมสวนะ และวันสำคัญของทางวัดทั่วไป ตลอดจนจนถึงการจัดอบรมสมณะวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ทั้งแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาสาธุชนทั่วไป 2) มีการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม จัดศาสนพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนา 3) มีการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่ประชาชนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดพิมพ์หนังสือธรรมและวารสารที่เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) พระภิกษุและสามเณร และผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อความเจริญและความสันติสุขทั้งชีวิตของตนเองและของผู้อื่น

7.2 ด้านสาธารณูปการ 1) มีการสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติไว้ในวัด ด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร 2) ก่อสร้างควรมีการเพิ่มเติมให้เพียงพอ มีความประหยัดและคุ้มค่าแก่การปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เพื่อเป็นการสืบต่อและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและถาวร โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดให้ประหยัดที่สุด 3) ควรมีเจ้าหน้าที่ในการดูแลที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดให้เป็นระเบียบและสะอาด ประจำเขตต่าง ๆ

7.3 ด้านสาธารณสงเคราะห์ 1) มีการดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนในชุมชน และสังคมทั้งในที่ใกล้และที่ไกล โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เช่นมีการให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและให้ดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประหยัดมัธยัสถ์ ตลอดจนจนถึงการมอบอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเป็นการอนุเคราะห์สังคมโดยรวม

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการปกครอง

ด้านศาสนศึกษา และด้านศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกันสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ที่มีหน้าที่โดยตรงที่ต้องกระทำตามมาตราที่ 37 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพื่อกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ด้าน คือ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาอัครพงษ์ พูลผล (2561, หน้า 226) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพรภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการศาสนศึกษามีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและวัดสังกัดอยู่ในคณะสงฆ์แต่ละอำเภอ

2. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นมากกว่า เจ้าคณะ ด้านศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นมากกว่า เจ้าคณะ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารซึ่งมีเจ้าคณะ และ เจ้าอาวาส ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอัครพงษ์ พูลผล (2561, หน้า 226) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพรภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการศาสนศึกษามีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา

ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและวัดสังกัดอยู่ในคณะสงฆ์แต่ละอำเภอ ทั้งภาพรวม และรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม นิกายที่สังกัด โดยรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมหานิกาย มีความเห็นมากกว่า ธรรมยุติกนิกาย และด้านศาสนศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมหานิกายมีความคิดเห็นมากกว่า ธรรมยุติกนิกาย ซึ่งไม่สอดคล้องกันสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะสงฆ์สงฆ์ มหานิกาย ในเขตปกครองจังหวัดนครพนม มีจำนวนมากกว่า คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จึงทำให้ด้านการปกครองมีความคิดเห็นต่อการปกครองแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้อง กันงานวิจัยของ พระมหาอัครพงษ์ พูลผล (2561, หน้า 226) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ผลการ เปรียบเทียบ จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และวัดสังกัดอยู่ในคณะสงฆ์แต่ละอำเภอ ทั้งภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสต้องมีความเข้าใจหน้าที่ของตนเอง และมีแบบแผนใน การดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง ด้านการศาสนศึกษา ควรจัดการศึกษา ให้พระภิกษุและสามเณร มีความรู้ทั้งในส่วนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และปริยัติ สามัญ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมการศึกษาสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีความสามารถในการ เผยแผ่ การจัดปฏิบัติธรรม ด้านการสาธารณูปการ ควรปรับปรุงทัศนวิสัยให้ความร่มรื่น สวยงามสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็นให้มีความคุ้มค่าในการใช้สอย ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างถนน สร้างโรงพยาบาล ดูแลพระภิกษุสามเณรผู้เจ็บไข้ นำสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย

4. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม พรรษา โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณ สงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการบริหารพระสังฆาธิการระดับ เจ้าคณะ และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีพรรษาที่เท่า ๆ กัน จึงทำให้การบริหารไม่

แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการอภิชาติ อภิชาติ (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยในเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยประยุกต์ใช้หลัก

อิทธิบาท 4 ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1) พระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี จำนวน 147 รูป พบว่า พระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 51 ปี จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.60 มีพรรษา 21 – 30 พรรษา จำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.20 ระดับวุฒิการศึกษาสามัญส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 119 รูป คิดเป็นร้อยละ 81.0 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอกมากที่สุด จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 63.90 และไม่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีมากถึง 128 รูป คิดเป็นร้อยละ 87.1

2) ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามปฏิบัติงาน) จิตติ (การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) วิมังสา (การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) โดยรวม พบว่า ระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 3) ผลการเปรียบเทียบระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 1 – 5 โดยวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาสายสามัญ การศึกษานักธรรม การศึกษาบาลี กับระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 4) ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี คือการขัดสนเรื่องงบประมาณในการใช้จ่ายทั้งเรื่องการทำนุบำรุง อาคารสถานที่ และงบประมาณในเรื่องการส่งเสริมการเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ซึ่งงบประมาณที่ได้จะได้จากการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ร้อยรายจากห้าง ประชาชนเท่านั้น ขาดการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องของปัญหาเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกสังคม แม้แต่ในคณะสงฆ์ด้วย และเป็นปัญหาที่ทำให้เสื่อมเสียเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องได้รับ

การแก้ไขอย่างเร่งด่วนตลอดจนเรื่องของการทำวัตร สวดมนต์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ คณะสงฆ์จำเป็นต้องปฏิบัติเป็นประจำเป็นการทำดีให้กับตนเองและส่วนรวมด้วย

5. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม วุฒิการศึกษาภิกษุธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะได้นั้นต้องสำเร็จการศึกษาในด้าน ศึกษาระดับปริญญาโท จึงทำให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระใบฎีกาสุชิน กิตติทินุโน (แสงเพชร) (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในเขตอำเภอพุทธ มณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 130 รูป จากทั้งหมด 6 วัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าพระภิกษุ สามเณร มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก ในด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านอื่นพระภิกษุ สามเณร มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ต่อประสิทธิภาพการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยรวมไม่ต่างกัน

6. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำแนกตาม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาสุชิน กิตติทินุโน (แสงเพชร) (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณร ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 130 รูป จากทั้งหมด 6 วัด เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ มาตรฐาน

ส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ต่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยรวมไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน จังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยัง พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณ สงเคราะห์ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้พัฒนาภารกิจงานให้ได้ ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ควรพัฒนามี 3 ด้าน คือ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาการบริหารและการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครอง ระหว่างภาค

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ในจังหวัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กองการศึกษาสงเคราะห์. (2559). พระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์.
วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 3(2), 113 – 114.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว. (2553). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียน
เรียนร่วม จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรชัย เชื้อชูชาติ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนกับประสิทธิผล
ของโรงเรียนเทศบาล ในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (ชูศรี). (2562). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก
ของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา.
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(1), 375 – 376.
- พระชายสมุทฺธ เชมปัญญา (จำปาอุทุม). (2553). ศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริหารงานคณะ
สงฆ์ลาว. วิทยานิพนธ์ พท.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนว
ทางแก้ไข. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 28.
- พระสมบัติ สุขทวีเลิศพงศ์ และ วรเดช จันทรร. (2561). วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
อีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 8(1), 156.
- พระพรหมบัณฑิต. (2555). พุทธวิธีการบริหาร. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธรญาณ. (2554). ธรรมเนียมวินัย 100 ปี พระพุทธรญาณ. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาปริญญาภัสตร์ รุจิธมฺโม. (2559). พระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์.
วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 3(2), 113.

- พระมหาพจน์ สุวโจ และพระมหาถนอม อานนุโธ. (2561). การศึกษาคณะสงฆ์ของ
ศรีลังกาสภามัชฌิมอาณาจักรโปไฟน์นารุวะ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(2), 309.
- พระมหาวรวัฒน์ อภินนุโธ. (2560). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศ
อินเดีย. ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- พระมหาวิระ วีระภาณู(วรานุสรณ์). (2555). *ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ*
พระสังฆาธิการในจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ พท.ม. พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมทรง สิรินุโร และคณะ. (2552). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาอัครพงษ์ พูลผล. (2561). แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์
สังกัดมหานิกาย ของเจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพร. *การประชุมวิชาการระดับชาติ*
และนานาชาติ ครั้งที่ 2 พ.ศ.2561. สุราษฎร์ธานี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระราชญาณวิสิฐ. (2550). *การบริหารวัด*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. (2535). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 2 ก. หน้า 1 – 6.
6 มกราคม 2560.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2550). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พระสมบัติ สุขทวีเลิศพงศ์ และวรเดช จันทรศร. (2561). ประสิทธิภาพของการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*
ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ 8 (ฉบับที่ 1), หน้า153.
- พระอธิการอภิชาติ อภิชาติ(คุณชัยศรี). 2555). *ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์*
โดยประยุกต์ใช้หลักกัทธิบาท 4 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง
จังหวัดพบุรี. วิทยานิพนธ์ พท.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี. (2550). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระใบฎีกาสุนทร กิตติทินฺโน. (2554). *ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ใน
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภารดี กীরติบุตร. (2553). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ชลบุรี :*
พิมพ์มณตรี.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2555). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและ
บรรยากาศองค์การที่ส่งผล ต่อการบริหารจัดการที่ดีของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา ภาคตะวันออก.ชลบุรี :* มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัชริน ขวัญพะงุ่น. (2553). *ความหมายของประสิทธิภาพและประสิทธิผล*. เข้าถึงได้จาก
<http://gotoknow.org/blog/watcharin2008/226830>. 9 กรกฎาคม 2562.
- วรัท พุกยากุลนันท์. (2550). *ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency&Effectiveness)*.
เข้าถึงได้จาก [http://peenet.blogspot.com / 2 0 0 8 / 0 7 / efficiency-
effectivenessadministrator.html](http://peenet.blogspot.com/2008/07/efficiency-effectivenessadministrator.html). 23 สิงหาคม 2562.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. (2555) *ความหมายของการบริหาร*. เข้าถึงได้จาก
<https://sites.google.com/site/poppypresent1/page1>. 8 สิงหาคม 2562.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. (2551). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครพนม. (2562). *สรุปข้อมูลพระสังฆาธิการ เจ้าคณะ
ผู้ปกครองสงฆ์ และพระอุปัชฌาย์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัด
นครพนม (มหานิกาย และธรรมยุติกนิกาย)*. นครพนม:
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครพนม.
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). *ประสิทธิผลภาพและประสิทธิผลต่างกันอย่างไร*. เข้าถึงได้จาก
[http://www.sisat.ac.th/main/index.php?option=com_content&view=article&id
=187](http://www.sisat.ac.th/main/index.php?option=com_content&view=article&id=187). 9 กรกฎาคม 2562.
- อาภรณ์ ออนคง. (2556). *ประสิทธิผล*. เข้าถึงได้จาก
http://aporn123.blogspot.com/2013/06/blog-post_28.html.
8 สิงหาคม 2556.
- Caplow Thendore. (1964). *Principles of Organizational*. New York: Harcourt. Brace and
World.

- Ernest, Dale. (1973). *Theory and Practice*. New York: McGraw – Hill.
- Johnston Carol, Brian Calwell. (2001). *Leadership and organization Learning in the Quest for world class School*, the international journal of Education Management.
- Gibson, J.H., John, M.I. & James H.D. (1982). *Organizations: Behavior structure and Processes*. (4th ed.), Austin, TX: Business Publications.
- Hall, R.H. (1991). *Organizations Structure, Processes and education*. Prentice – Hall International, Inc.
- Harold D, Koontz. (1972). *Analysis of Managerial Functions*. New York: McGraw – Hill Book.
- Hearn, G. & Close, A. Smith. & Southey, G. (1996). *Defining genetic competencies in Australia: Towards a frameword for professional development*. Asia Pacific Journal of Human Resources.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (1991). *Educational administrations: theory research and Practice*. (4th ed.) New York: McGraw, Hill Book Company.
- Newman, William H. and Summer, Charles E. (1964). *The Process of Management*. New Jersey: Prentice–Hall.
- Mott, P.E. (1972). *The characteristic of Effective Organization*. New York: Harper and Row.
- J.H., John, M.I. & James H.D. (1982). *Orgionizations: Behavior structure and Processes*. (4thed.), Austin, TX: Business Publications.
- Paymond, C. (1995). *Learning at Work: Competence development or competence–stress*. *Applied Ergonomic*.
- Yuchman, E. and Seachor; S.E. (1967). “A system Resource Approach to Organizational Effectiveness”. *Administrative Science Quarterly*. (Vol.1967). Reprinted in Gibson, et.al,op.cit., p.154.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ในการหาค่า IOC ของแบบสอบถามการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร คณบดีคณะครุศาสตร์และประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร
4. พระครูศรีปริยัติการ รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครพนม เจ้าอาวาสวัดโสภาส
5. พระอธิการรัฐชัย ชุตินฺธโร เจ้าอาวาสวัดโสภณธรรมาราม

รายนามผู้เชี่ยวชาญ เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะ
สงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร คณบดีคณะครุศาสตร์และประธาน
คณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไหล คณะกรรมการบริหารหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
4. พระครูสุวิมลธรรมสถิต เจ้าอาวาสวัดหัวบึงทุ่ง และเจ้าคณะอำเภอธาตุพนม
จังหวัดนครพนม
5. พระครูวิชิตวรเขต เจ้าคณะอำเภอดงยาง จังหวัดนครพนม
6. พระครูกิตติพัฒน์สุนทร รองเจ้าคณะอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
7. พระครูศรีปริยัติการ เจ้าอาวาสวัดโกลาส รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครพนม
8. พระครูสิริเจติยานุกิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุ
พนมวรมหาวิหาร และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม
9. พระครูสุวรรณทัตนาคร เจ้าอาวาสวัดโพนทอง อำเภอเรณูนคร จังหวัด
นครพนม
10. พระครูปลัดธีรธรรม อุปสมโม เจ้าอาวาสวัดสามโพธิ์คำ และรองเจ้าคณะ
ตำบลพุ่มแก อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการวิจัย

(สำเนา)

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๑๑๓๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๘ ธันวาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กรอบแนวคิดการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ
๒. เครื่องมือการวิจัย
๓. แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย

ด้วย พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตามา รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๑๔๒๑๒๒๙๑๐๔ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสต์ โพธิ์วัฒน์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ประภัสร์ สุภาสอน เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และประเมินคู่มือการใช้ตัวชี้ที่นักศึกษาได้จัดทำขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรชัยคุณ)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๙๗ ๐๒๒๙

โทรสาร ๐ ๔๒๙๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตามา โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๘๓๐๐ ๘๕๖๗

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

(สำเนา)

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๗๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๒๖ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย

นมัสการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย

ด้วย พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๑๔๒๑๒๒๕๑๐๔ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดี โพธิ์วัฒน์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ประภัสสร สุภาสอน เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ทั้งนี้ นักศึกษามีความประสงค์ขอตกลงใช้เครื่องมือการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่นในการศึกษาวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จึงขอความอนุเคราะห์ท่านอนุญาตให้นักศึกษาทำการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์)

ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๕๗ ๐๒๒๙

โทรสาร ๐ ๔๒๕๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๘๓๐๐ ๘๕๖๗

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

(สำเนา)

ที่ อว ๐๖๒๑.๑๒/ว ๒๕๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๖๘๐ ถ.นิตโย ต.ธาตุเชิงชุม
อ.เมือง จ.สกลนคร ๔๗๐๐๐

๓ มีนาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางพัฒนา

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย

ด้วย พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา รหัสประจำตัวนักศึกษา ๖๑๔๒๑๒๒๕๑๐๔ ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์ เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ประภัสสร สุภาสอน เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามความมุ่งหมายของการทำวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๒๕๗ ๐๒๒๕

โทรสาร ๐ ๔๒๕๗ ๐๐๓๒

ผู้ประสานงาน พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๘๓๐๐ ๘๕๖๗

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์โดยภาพรวมไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของท่านแต่ประการใด จึงขอให้ท่านได้โปรดพิจารณาตอบแบบสอบถามตามสภาพที่เป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนมต่อไป

3. แบบสอบถามฉบับนี้ มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และต้องขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

.....

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. สถานภาพการดำรงตำแหน่ง (ให้เลือกตำแหน่งที่สูงสุดที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในปัจจุบัน)

เจ้าคณะอำเภอ/รองเจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/รองเจ้าคณะตำบล

เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

2. หน้าที่สังกัด

มหาณิกาย

ธรรมยุติกนิกาย

3. พรรษา

น้อยกว่า 10 พรรษา

ตั้งแต่ 10 – 20 พรรษา

มากกว่า 20 พรรษา

4. วุฒิการศึกษานักธรรม

ไม่มีวุฒิกศษานักธรรม

นักธรรมชั้นตรี

นักธรรมชั้นโท

นักธรรมชั้นเอก

5. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ไม่มีวุฒิกศษานักธรรม

ประโยค 1-2 - ป.ศ. 3

ป.ศ. 4 - ป.ศ. 6

ป.ศ. 7 - ป.ศ. 9

ตอนที่ 2

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถามอย่างละเอียด แล้วพิจารณาว่าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม พิจารณาในภาพรวม อยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามความหมายของตัวเลข ระดับความคิดเห็น พิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

- 5 = มากที่สุด หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหาร อยู่ในระดับ มากที่สุด
 4 = มาก หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหาร อยู่ในระดับ มาก
 3 = ปานกลาง หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง
 2 = น้อย หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหาร อยู่ในระดับ น้อย
 1 = น้อยที่สุด หมายถึง ระดับประสิทธิผลการบริหาร อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิผล				
		5	4	3	2	1
00	การบริหารจัดการ			✓		

ข้อ 00 หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าในจังหวัดนครพนมมีการบริหารจัดการ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ข้อ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิผล				
		5	4	3	2	1
1. ด้านการปกครอง						
1	กำกับดูแลวินยาศรัย และบุคคลภายใต้การปกครอง ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ					
2	การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานบริหารให้เป็นไปตามระเบียบของวัด					
3	การปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรที่ประพฤติดุศีลพระวินัย กฎหมายเป็นไปอย่างยุติธรรม					
4	ปกครอง ดูแล พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย					
5	มีการประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น					
2. ด้านศาสนศึกษา						
6	การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี สามัญศึกษา และอุดมศึกษา ให้พระภิกษุสามเณร เป็นไปอย่างทั่วถึง					
7	ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมและครูพระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและกำลังใจ					
8	การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์แผนกบาลี เป็นอย่างดี					
9	การส่งเสริมทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่สอบไล่ได้เปรียญธรรมหรือนักธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง					
10	การร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี					
11	การสนับสนุนหนังสืออุปกรณ์การเรียน สำหรับเรียนพระปริยัติธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง					
12	ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียน					

ข้อ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิผล				
		5	4	3	2	1
13	การพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง					
14	การนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดการศึกษา					
3.ด้านศึกษาสงเคราะห์						
15	การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ					
16	การประชุม วางแผน เพื่อจัดการศึกษาสงเคราะห์					
17	การจัดโครงการสร้างการบริหารงานด้านศึกษาสงเคราะห์ มีความชัดเจนครอบคลุม					
18	มีการติดตาม ประเมินผล การจัดการศึกษาสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ					
19	ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ จัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือโรงเรียน					
20	มีการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยธรรม					
4.ด้านการเผยแผ่						
21	การวางแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างครอบคลุม					
22	มีการแบ่งผู้รับผิดชอบ เพื่อจัดการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน					
23	มีการติดตาม ประเมินผล จัดการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ					
24	มีการจัดให้มีการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะให้กับเด็กและเยาวชน					
25	ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น โครงการพระธรรมทูต โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5					

ข้อ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิผล				
		5	4	3	2	1
26	ได้จัดตั้งห้องสมุด เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาขึ้นภายในวัด หรือในชุมชน					
27	มีการเผยแพร่ธรรมโดยวิธีการแสดงธรรมแบบปาฐกถา ภายในวัด					
28	มีการเผยแพร่ธรรมด้วยการมอบหนังสือธรรมะให้องค์กรต่าง ๆ					
29	มีการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและ ประชาชนทั่วไป					
5. ดานสาธารณูปการ						
30	การจัดระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
31	การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการ					
32	การจัดลำดับความสำคัญในการสร้างสิ่งสาธารณูปการ					
33	การปรับทัศนียภาพภายในวัดให้สะอาด สวยงาม รมรื่น					
34	ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด อย่างเป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณร					
35	การบำรุงรักษาทรัพย์สินสาธารณะชาติให้เกิดความอุดม สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น					
36	การจัดทำบัญชีสิ่งสาธารณูปการ มีความถูกต้อง เป็น ปัจจุบัน					
6. ดานสาธารณสงเคราะห์						
37	การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน เช่น การสร้างถนน การสร้างโรงพยาบาล เป็นต้น					
38	การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือวัดหรือชุมชนที่ประสบภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย					
39	การช่วยเหลือสนับสนุนโรงพยาบาล ช่วยดูแลสงเคราะห์ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล					

ภาคผนวก ง

ค่าคุณภาพเครื่องมือ

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ
ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ส่วนที่ 1 ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคน ที่					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
1	ด้านการปกครอง								
	กำกับดูแลวินยวัจกร และบุคคล ภายใต้การปกครอง ให้ปฏิบัติตาม หน้าที่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน บริหารให้เป็นไปตามระเบียบของวัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	การปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรที่ ประพฤติดีดพระวินัย กฎหมาย เป็นไปอย่างยุติธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	ปกครอง ดูแล พระภิกษุสามเณรให้ ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	มีการประสานงานแต่ละฝ่ายเพื่อให้ การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	ด้านศาสนศึกษา								
การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี สามัญศึกษา และอุดมศึกษา ให้พระภิกษุ สามเณร เป็นไปอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้	

ส่วนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
7	ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระ ปริยัติธรรมเปรียญธรรมและครู พระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและ กำลังใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	การจัดการศึกษาพระปริยัติ ธรรมของคณะสงฆ์แผนกบาลี เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	การส่งเสริมทุนการศึกษาแก่ พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่ สอบไล่ได้เปรียญธรรมหรือ นักธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	การร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ใน การจัดการศึกษาเป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	การสนับสนุนหนังสืออุปกรณ์ การเรียน สำหรับเรียนพระปริยัติ ธรรม เป็นไปอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียน การสอนธรรมศึกษาแก่ ประชาชนและนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	การพัฒนาครูสอนพระปริยัติ ธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ส่วนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
14	การนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	ด้านศึกษาสงเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	การประชุม วางแผน เพื่อจัดการศึกษาสงเคราะห์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	การจัดโครงการสร้างการบริหารงานด้านศึกษาสงเคราะห์มีความชัดเจนครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	มีการติดตาม ประเมินผล การจัดการศึกษาสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ จัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	มีการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	ด้านการเผยแพร่ การวางแผนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ส่วนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
22	มีการแบ่งผู้รับผิดชอบ เพื่อจัดการด้านการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาอย่าง ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	มีการติดตาม ประเมินผล จัดการด้านการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาอย่างเป็น ระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
24	มีการจัดให้มีการแข่งขัน ตอบปัญหาธรรมะให้กับ เด็กและเยาวชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	ได้เผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น โครงการพระธรรมทูต โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	ได้จัดตั้งห้องสมุด เพื่อเผยแพร่ พระพุทธศาสนาขึ้น ภายในวัดหรือในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	มีการเผยแพร่ธรรมโดย วิธีการแสดงธรรมแบบ ปาฐกถาภายในวัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	มีการเผยแพร่ธรรมด้วยการ มอบหนังสือธรรมะให้ องค์กรต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ส่วนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
29	มีการจัดกิจกรรมอบรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	ด้านสาธารณูปการ การจัดระบบสาธารณูปโภค ภายในวัด เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นไปด้วยความ เรียบร้อย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
31	การแต่งตั้งคณะกรรมการ วัดเพื่อจัดการด้าน สาธารณูปการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
32	การจัดลำดับความสำคัญใน การสร้างสิ่งสาธารณูปการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
33	การปรับทัศนียภาพภายใน วัดให้สะอาด สวยงาม ร่ม รื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
34	ดำเนินการให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติ ของวัดอย่างเป็นระบบแก่ พระภิกษุสามเณร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
35	การบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิด ความอุดมสมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ส่วนที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคน ที่					รวม	IOC	ผล
		1	2	3	4	5			
36	การจัดทำบัญชีสิ่ง สาธารณูปการ มี ความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
37	ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ การมีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือชุมชน เช่น การ สร้างถนน การสร้าง โรงพยาบาล เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
38	การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือวัด หรือชุมชนที่ประสบภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
39	การช่วยเหลือสนับสนุน โรงพยาบาล ช่วยดูแล สงเคราะห์ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
40	เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ให้ คำปรึกษา แนะนำในการ ดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรม และถูกต้องตามพระธรรม วินัย ถูกต้องตามกฎหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
41	มีการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือวัดที่ประสบภัย และขาดแคลน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 19 ค่าจำแนกรายข้อ (r) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ประสิทธิภาพการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์	ข้อ	r
1. ด้านการปกครอง	1	.468
	2	.581
	ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .648	
	3	.289
	4	.717
2. ด้านศาสนศึกษา	5	.410
	6	.802
	7	.623
	8	.672
	9	.721
	ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .887	
	10	.589
	11	.618
	12	.658
	13	.519
3. ด้านศึกษาสงเคราะห์	14	.833
	15	.720
	16	.453
	17	.540
	ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .752	
	18	.426
	19	.320
4. ด้านการเผยแผ่	20	.603
	21	.394
	22	.597
	23	.389
	24	.395
	ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .763	
25	.505	

ตาราง 19 (ต่อ)

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์	ข้อ	r
	26	.435
	27	.353
	28	.502
	29	.657
5. ด้านสาธารณูปการ	30	.562
	31	.259
	32	.600
	33	.587
ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .786	34	.358
	35	.494
	36	.600
6. ด้านการเผยแพร่	37	.580
	38	.289
ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ.634	39	.717
	40	.410
	41	.802
ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน จังหวัดนครพนม		
ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .942		

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา

**แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา
ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม**

คำชี้แจง

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม จำนวน 6 ตำบล ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม ที่ควรได้รับการพัฒนา มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ผู้วิจัยจึงต้องการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาให้ความคิดเห็นในการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมต่อไป ขอบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

2. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ด้านสาธารณูปการ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ด้านสาธารณสงเคราะห์ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์เพื่องานวิจัยในครั้งนี้
พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ฉ

ภาพประกอบการวิจัย

ภาพประกอบ 3 สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร คณบดีคณะครุศาสตร์
และ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาพประกอบ 4 สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่
คณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาพประกอบ 5 สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์
คณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาพประกอบ 6 สัมภาษณ์ พระครูสุวิมลธรรมสถิต
เจ้าอาวาสวัดหัวบึงทุ่ง และเจ้าคณะอำเภอธาตุพนม

ภาพประกอบ 7 สัมภาษณ์ พระครูกิตติพัฒนสุนทร รองเจ้าคณะอำเภอนาแก

ภาพประกอบ 8 สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติการ
เจ้าอาวาสวัดโกลาส และรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครพนม

ภาพประกอบ 9 สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

ภาพประกอบ 10 สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณทัศนารถ
 เจ้าอาวาสวัดโพนทอง อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ภาพประกอบ 11 สัมภาษณ์พระครูปลัดธีรธรรม อุปสโม
เจ้าอาวาสวัดสามโพธิ์คำ รองเจ้าคณะตำบลพุ่มแก อำเภอหนองหาน จังหวัดนครพนม

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	พระสมุห์ปิยะพงษ์ สิริจันโท (วงศ์ตาผา)
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 28 เดือนธันวาคม พ.ศ.2533
ภูมิลำเนา	120 หมู่ 6 บ้านนาทุ่งมั่ง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม 48130
ที่พำนัก	65 หมู่ 6 วัดศรีชมภูดาลัย บ้านนาทุ่งมั่ง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม 48130
ตำแหน่งปัจจุบัน	เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
สถานที่ทำงาน	วัดศรีชมภูดาลัย อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม 48130
ประวัติการศึกษา	<p>พ.ศ. 2552 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาแกสามัคคีวิทยา อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม</p> <p>พ.ศ. 2561 ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม</p> <p>พ.ศ. 2563 ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร</p>
ประวัติการทำงาน	<p>พ.ศ. 2557 เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม</p> <p>พ.ศ. 2558 ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โรงเรียนบ้านนาทุ่งมั่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม</p> <p>พ.ศ. 2560 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีจำปา อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม</p>